



FORBRUKSFORSKNINGSINSTITUTTET SIFO

Trygg eller utsatt?

Husholdenes økonomiske situasjon etter 16 måneder med koronakrise

Elaine Kempson og Christian Poppe

OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY
STORBYUNIVERSITETET



© Forbruksforskningsinstituttet SIFO OsloMet –
storbyuniversitetet
SIFO-Rapport 12 – 2021

Forbruksforskningsinstituttet SIFO OsloMet –
storbyuniversitetet Stensberggt. 26 – 7. etg.
Postboks 4 St. Olavs plass
0130 Oslo
www.oslomet.no/om/sifo

Forbruksforskningsinstituttet SIFO utgir:

- Rapporter – som er kvalitetssikret og godkjennes av SIFO ved direktør/forskningsledere
- Notater – som godkjennes av prosjektleder.

Det må ikke kopieres fra denne rapporten i strid med åndsverksloven. Rapporter lagt ut på Internett, er lagt ut kun for lesing på skjerm og utskrift til eget bruk. Enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring utover dette må avtales med SIFO. Utnyttelse i strid med lov eller avtale, medfører erstatningsansvar.

STORBYUNIVERSITETET
FORBRUKSFORSKNINGSINSTITUTTET SIFO

Tittel Trygg eller utsatt? Husholdenes økonomiske situasjon etter 16 måneder med koronakrise	Antall sider 29	Dato 15.09.2021
Title Financially secure or exposed? Norwegian households' financial situation after 16 months of Corona crisis	ISBN 978-82-7063-532-0	ISSN
Forfatter(e) Elaine Kempson Christian Poppe	Prosjektnummer 200661	Faglig ansvarlig sign. 
Oppdragsgiver Forsbruksforskningsinstituttet SIFO		
Sammendrag Hovedinntrykket er at norske hushold har klart seg forholdsvis bra gjennom koronaperioden, kanskje bedre enn mange forventet da krisen slo inn over landet i mars 2020. Samtidig viser analysene at koronakrisen har slått ulikt inn i ulike lag av befolkningen. Mens mange har hatt ressurser til å klare seg gjennom krisen, har et mindretall opplevd en forverring som på sikt kan være vanskelig å komme ut av. Hovedkonklusjonen er at koronaen har forsterket den økonomiske ulikheten i Norge.		
Summary The main impression is that Norwegian households have done relatively well during the corona period, perhaps better than many expected when the crisis hit the country in March 2020. At the same time, the analyzes show that the corona crisis has affected different sections of the population differently. While many have had the resources to cope with the crisis, a minority have experienced a deterioration that in the long run can be difficult to get out of. The main conclusion is that the corona has intensified economic inequality in Norway.		
Stikkord Hushold, privatøkonomi, koronakrise, ulikhet		
Keywords Households, household finances, Corona crisis, inequality		

Forord

Denne rapporten redegjør for resultatene fra den tredje spørreundersøkelsen om effekter av koronakrisen for folks privatøkonomi. De to første surveyene ble gjennomført i mars/april og juni 2020. Tilsvarende undersøkelser gjennomføres også i Storbritannia. Vi takker Kantar/Gallup for godt samarbeid og rask gjennomføring.

Forsker Anita Borch (SIFO) har kvalitetssikret rapporten.

Oslo, september 2021

Forbruksforskningsinstituttet SIFO

OsloMet – Storbyuniversitetet

Innhold

Forord	2
Innhold	3
1. Hovedfunn	4
2. Innledning.....	5
3. Økonomisk trygghet	7
4. Hvordan har husholdene klart seg økonomisk?	10
4.1. Forklaringer på husholdsnivå.....	11
Ressurssituasjonen.....	11
Mestringsstrategier	13
4.2. Betalingsproblemer	15
5. Har det gått like bra for alle i koronaperioden?	17
5.1. Ressurssituasjonen før koronaen	17
5.2. Når krisen rammer	19
5.3. Hvordan har de mest utsatte mestret koronaperioden?	20
5.4. Betalingsproblemer i det laveste trygghetssegmentet.....	22
5.5. Kommentar til oppbyggingen av kredittkortgjeld	23
5.6. Status etter 16 måneder med koronakrise	24
6. Framtidsutsikter.....	26
7. Konklusjon.....	27
Om korona-surveyene	28
Litteratur.....	29
Vedlegg Tabeller	30

1. Hovedfunn

Mellom mars 2020 og juni 2021 ble 19 prosent av husholdene (ca. 465.000 enheter) påført inntektstap pga. koronaen ved at minst én av hovedpersonene i disse husholdene ble permittert, arbeidsløs eller påført lavere eller tapt inntjening i eget firma.

Til tross for dette har husholdene etter forholdene klart seg relativt bra gjennom koronaperioden, kanskje bedre enn mange forventet da Norge stengte ned i mars 2020. Etter 16 måneder med koronatiltak er 65 prosent av husholdene å regne som økonomisk trygge. 17.5 prosent er utsatt mens de resterende 7.5 prosent — eller rundt 184.000 hushold — har problemer. Andelene i de tre trygghetskategoriene har bare endret seg marginalt gjennom koronaperioden.

Videre har 18 prosent av husholdene det bedre økonomisk nå enn før krisen, 14 prosent har mindre usikret kreditt enn de hadde i februar 2020, og 32 prosent av husholdene har bedret spare-evnen. Omfanget av betalingsproblemer i befolkningen sett under ett har holdt seg noenlunde konstant gjennom hele koronaperioden. Og andelen som sier at de sover dårlig om natten pga. økonomiske bekymringer har gått ned fra 13 prosent i februar 2020 til fire prosent i juni 2021.

Hovedforklaringen på at det har gått såpass bra er statlige tiltak kombinert med at mange hushold gikk inn i krisen med betydelige ressurser. Dessuten har mange hjulpet hverandre økonomisk gjennom krisen.

Likevel tyder analysene på at pandemien har bidratt til å øke ulikheten i samfunnet. Krisen har slått ulikt inn i de tre trygghetssegmentene. Mens 40 prosent av husholdene på det laveste trygghetsnivået har tapt inntekter i koronaperioden, er dette tilfelle for bare 13 prosent av de trygge husholdene. Det er også slik at mens alle hovedpersonene ble påført inntektstap i 28 prosent av husholdene på det laveste nivået, er det samme tilfellet for bare tre prosent av de trygge husholdene.

Videre ser vi at mens 27 prosent av de trygge husholdene befinner seg i en bedre økonomisk situasjon nå enn de var før koronakrisen satte inn, er dette tilfellet for bare åtte prosent av husholdene på det laveste nivået. Kontrasten er enda større når vi ser på andelene som har en dårligere økonomisk situasjon sammenlignet med februar 2020: 47 prosent på det laveste trygghetsnivået mot bare tre prosent på det høyeste.

Dessuten ser vi at mengden usikret kreditt har økt for 27 prosent av husholdene på det laveste trygghetsnivået, og at en enda større andel — 39 prosent — har en dårligere spare-evne nå enn før koronakrisen satte inn.

Det samme mønsteret gjenfinnes i mange andre fordelinger. På det laveste trygghetsnivået har f.eks. 22 prosent av husholdene brukt opp alle sparepengene i koronaperioden. I juni 2021 mangler over halvparten av dem — 53 prosent — sparepenger å møte framtiden med. Den tilsvarende andelen på det høyeste trygghetsnivået er to prosent.

Hovedkonklusjonen er at koronaen har forsterket den økonomiske ulikheten i Norge.

2. Innledning

Den 12 mars 2020 ble Norge stengt ned. Dette ga seg umiddelbart utslag i stengte bedrifter, oppsigelser og permitteringer. Ved utgangen av mars var over 400.000 personer registrert som arbeidssøkere hos Nav: 301.000 helt ledige, 13.000 på tiltak og 97.000 delvis ledige.¹

Sammenlignet med februar var dette en økning i antall helt ledige på 360 prosent. Veksten var særlig stor i de to første ukene etter nedstengingen. En rapport fra Frischsenteret viste bl.a. at lavinntektshushold og personer med lav utdanning var mest utsatt, og at flerpersonhushold hvor én av hovedforsørgerne ble rammet hadde en høyere sannsynlighet for at også partneren ble permittert eller arbeidsløs (Bratsberg mfl. 2020). Disse tendensene ble langt på vei registrert i SIFOs to første rapporter om koronakrisens effekter på husholdenes økonomiske situasjon (Poppe og Kempson 2020a, 2020b).

I juni 2021 — 16 måneder, tre smittebølger og fire virusmutasjoner senere — er Norge på vei mot full gjenåpning. I løpet av høsten 2021 vil hele den voksne befolkningen ha fått tilbud om vaksine nr. to og det store flertallet være fullvaksinert. Da dataene som danner grunnlaget for denne rapporten ble samlet inn i juni 2021, var landet inne i trinn tre av gjenåpningsplanen. Den ga rom for betydelige lettelser i restriksjonene, særlig i Oslo som hadde vært underlagt et strengere regime enn de nasjonale retningslinjene tilsa og i praksis hadde vært nedstengt siden november 2020. Trinn tre la grunnlag for økt optimisme i befolkningen med åpne butikker, barer og restauranter, og innføring av større adgang til sosial omgang. Åpningen av samfunnet betydde også at flere kom i arbeid igjen. Ved utgangen av juni 2021 lå den totale andelen av arbeidsstyrken som var helt ledige (2.9 prosent) og delvis ledige (2.4 prosent) på til sammen 5.3 prosent — en nedgang fra i overkant av 400.000 i mars 2020 til rundt 150.000 personer 16 måneder senere.²

Denne rapporten er den tredje studien av korona-krisens konsekvenser for folks privatøkonomi. De to foregående surveyene gikk i felt i henholdsvis mars/april og juni 2020. Analysene i alle tre runder er basert på landsomfattende, representative spørreundersøkelser. Dataene som ligger til grunn for denne rapporten ble samlet inn i siste halvdel av juni 2021. Mange av spørsmålene som ble stilt er direkte sammenlignbare med de to foregående studiene. Men til forskjell fra forgjengerne er målet denne gangen å oppsummere de husholdsøkonomiske effektene av hele koronakrisen og dermed dekke en mye lengre tidsperiode. I flere tilfeller er derfor spørsmålsformuleringene blitt justert. Dessuten er spørreskjemaet utvidet og utvalget dobbelt så stort sammenlignet med til de foregående rundene. Metode og utvalg beskrives til slutt i rapporten.

Analysene setter søkelys på to aspekter ved utviklingen i husholdenes økonomiske situasjon i koronaperioden (fra mars 2020 til juni 2021): fordelingen av økonomisk trygghet i populasjonen av norske hushold, og økonomiske konsekvenser for dem som faktisk ble rammet av nedstengingene. Framstillingen er organisert rundt en sammenligning av to grupper av hushold:

¹ <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/statistikk/arbeidssokere-og-stillinger-statistikk/nyheter/mer-enn-400-000-registrert-som-arbeidssokere-hos-nav>

² <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/statistikk/flere-statistikkomrader/relatert-informasjon/ukentlig-statistikk-over-arbeidsledige>

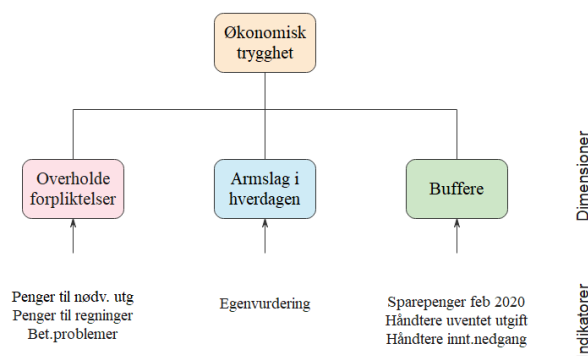
de som er økonomisk trygge og de som er økonomisk utsatte. Problemstillingen er tredelt. For det første: hvordan har husholdene klart seg økonomisk i koronaperioden? For det andre: Hvorfor har det gått bedre mange kunne forvente etter nedstengingssjokket i mars 2020? Og for det tredje: Har det gått like bra for alle?

Gangen i rapporten er som følger. Først ser vi på variasjoner i økonomisk trygghet blant norske hushold. Deretter tar vi for oss de som i løpet av koronaperioden ble rammet av permittering, arbeidsløshet og reduserte eller tapte inntekter fra eget firma. Her er det sentrale spørsmålet hvorfor det etter forholdene har gått så bra som det har gjort. I det påfølgende kapitlet tar vi igjen for oss trygghetsfordelingen og spør hvordan den økonomiske utviklingen har vært i henholdsvis det laveste og høyeste trygghetssegmentet. Til slutt ser vi på hvordan husholdene på de ulike trygghetsnivåene vurderer framtidsutsiktene, og trekker ut noen hovedkonklusjoner fra analysene.

3. Økonomisk trygghet

Økonomisk trygghet er et sammensatt begrep og kan defineres på mange måter. Slik vi ser det, er det særlig tre aspekter eller dimensjoner som er viktige for husholdenes økonomiske trygghet: evne til å overholde forpliktelser, ha et tilstrekkelig armslag i hverdagen som møter omgivelsenes forventninger om akseptabel livsførsel og sosial deltakelse, samt en buffer som setter husholdet i stand til å håndtere uforutsette hendelser og opprettholde den sosiale tilhørigheten over tid. Som figur 3-1 viser, måles hver av disse dimensjonene ved hjelp av til sammen sju indikatorer. 'Evnen til å overholde forpliktelser' er et spørsmål om å ha penger nok til regninger, mat og andre nødvendige utgifter, samt å ikke misligholde økonomiske krav inkludert lån og kreditt.

Figur 3-1: Økonomisk trygghet. Dimensjoner og indikatorer

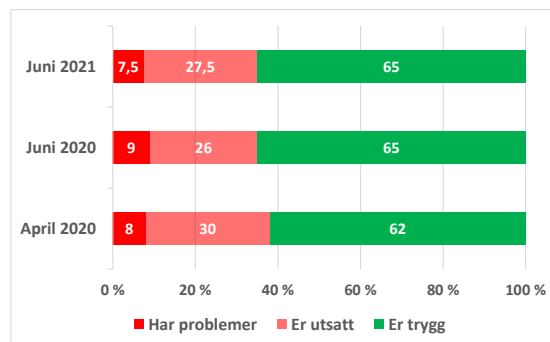


Økonomiske 'buffer' handler om mengden sparepenger og evnen man har til å håndtere henholdsvis uventede utgifter og tap av inntekt. 'Økonomisk armslag i hverdagen' måles ved hjelp av en egenvurdering av husholdets nåværende økonomiske situasjon (fra svært dårlig til svært bra). Måleinstrumentet er en koronatilpasset indeks (sju indikatorer) av et bredere mål på trygghet i normaltider (12 indikatorer), og er basert på en rekke statistiske teknikker og tester. Metoden er redegjort for i Kempson, Finney og Poppe (2017).

Prosedyren gir grunnlag for å segmentere husholdene med utgangspunkt i en trygghetsscore som varierer mellom null og hundre. De som ligger mellom 0—50 har den laveste graden av trygghet og preges av til dels store økonomiske utfordringer. De som skårer over 80 er å anse som økonomisk trygge. Mellomsjiktet (50.01—80.00) er de såkalte utsatte husholdene. Det som skiller dem fra de trygge er mangelen på tilstrekkelige buffere. På den annen side skiller de seg markant fra det nederste segmentet ved at de som gruppe ikke på langt nær sliter med å overholde sine økonomiske forpliktelser (selv om noen gjør det).

Figur 3-2 viser fordelingen av økonomisk trygghet på tre måletidspunkter: april 2020, juni 2020 og juni 2021. Aprilmålingen fant sted to uker etter at Norge stengte ned i mars i 2020. Den gang lå andelen trygge hushold rundt 62 prosent, mens 8 prosent lå i det laveste segmentet og slet med betydelige økonomiske utfordringer. Vi fryktet den gang at både det laveste sjiktet og gruppen av utsatte hushold på 30 prosent kunne øke ved neste måling — altså at koronakrisen kunne trigge en transport av utsatte hushold til det nederste segmentet og kanskje også noe

Figur 3-2 Økonomisk trygghet i Norge. Hushold. Prosent. Vektet. ¹



¹ N: 1193 (april 2020), 1190 (juni 2020), 1938 (juni 2021). Forskjellene mellom måletidspunktene er NS.

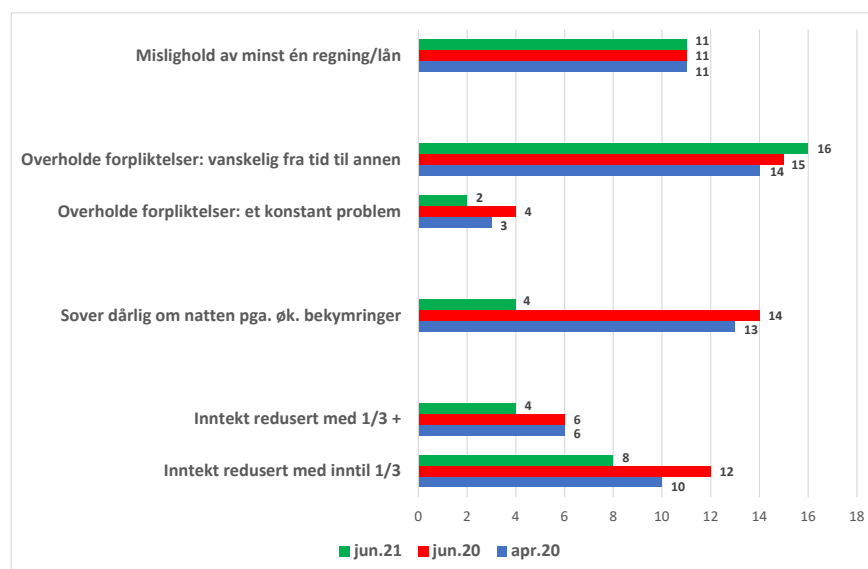
bevegelse av trygge hushold ned i gruppen av utsatte. I juni ble disse forventningene gjort til skamme. Problemgruppen var omtrent den samme (ni prosent), mens andelen trygge hushold økte litt (til 65 prosent). Disse relativt små bevegelsene innebar selvsagt også at andelen utsatte hushold sank noe (til 26 prosent). Juni-rapporten konkluderte derfor med at mange av regjeringens koronatiltak hadde virket — ikke i den forstand at en forventet negativ utvikling ble snudd, men at utbredelsen av økonomiske problemer ble bremset opp (Poppe og Kempson 2020b).

I årets måling (juni 2021), etter 16 måneder med korona, ser vi den samme tendensen til oppbremsing og aner til og med en liten bedring da andelen hushold i det nederste segmentet er noe lavere enn i de foregående målingene: 7.5 prosent eller rundt 184.000 hushold.³ Vi skal imidlertid ikke legge for mye i dette siden forskjellene mellom målepunktene er beskjedne og heller ikke statistisk signifikante. Hovedinntrykket er derfor at situasjonen har vært stabil etter nedstengingen i mars 2020. Fordelingene i figur 3-2 gir også et inntrykk av at husholdene sett under ett har klart seg relativt godt gjennom koronaperioden — kanskje også bedre enn vi kunne forvente.

Inntrykket av forbedringer utover i koronaperioden styrkes også hvis vi ser på noen nøkkelaspekter ved husholdenes økonomiske situasjon. Riktignok viser figur 3-3 at andelen med betalingsproblemer har holdt seg konstant på 11

prosent gjennom hele koronaperioden, og at det er små forskjeller i andelen som sier det er vanskelig fra tid til annen å overholde sine økonomiske forpliktelser. På den annen side ser vi at andelen som har konstante problemer med å overholde forpliktelsene er halvert mellom juni 2020 og juni 2021. Videre er andelen med reduserte inntekter på inntil én tredjedel av inntekten

Figur 3-3 Hovedtrekk ved husholdenes økonomi på tre måletidspunkt. Hushold. Prosent. Vektet.¹



¹ N: April 2020: 1193. Juni 2020: 1190 unntatt bekymret (1186). Juni 2021: 1938 unntatt inntektsreduksjoner (1935). Forskjellene mellom juni 2021 og juni 2020 er signifikant for $p < .001$ (inntektsreduksjon inntil $1/3$, økonomiske bekymringer, overholde forpliktelser et konstant problem) og $p < .01$ (inntektsreduksjon med mer enn $1/3$). Øvrige forskjeller: NS. Inntektsreduksjoner er målt relativt til husholdsinntekten i februar 2020. Jfr. Vedlegg, tabell 1 og 2.

³ I 2020 var det 2.459.143 hushold i Norge (<https://www.ssb.no/statbank/table/11092/tableViewLayout1/>).

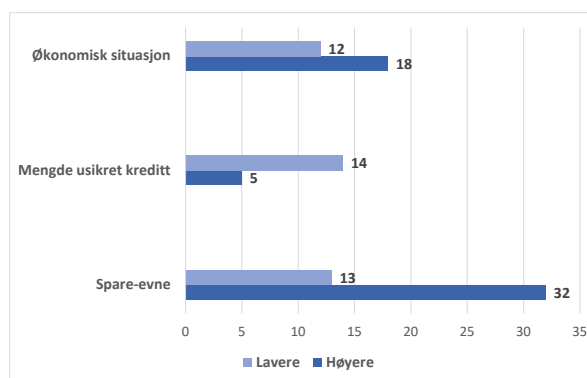
før nedstengingen redusert fra 12 prosent i juni 2020 til åtte prosent året etter. Også mengden hushold med større inntektsnedgang enn en tredjedel er lavere sammenlignet med for ett år siden. Og ikke minst viser figur 3-3 at det i juni 2021 bare er fire prosent som sier de sover dårlig om natten pga. økonomiske bekymringer, mot 13—14 prosent året før. Dette er signaler om at mange har kommet tilbake i jobb, og at enda flere ser lysere på tilværelsen nå som koronaen ser ut til å komme under kontroll.

4. Hvordan har husholdene klart seg økonomisk?

Totalt ble 19 prosent av husholdene (ca. 465.000 enheter) rammet økonomisk i løpet av koronaperioden.⁴ Mekanismene bak inntektssjokket varierte, fra permittering (11 prosent), arbeidsløshet (fire prosent) og andre former for tap av lønnsinntekter inkludert redusert inntjening på eget firma (fem prosent) og frivillig lønnsnedgang eller tap av all inntekt samtidig som man beholdt jobben (fire prosent). Noen hushold ble rammet av en kombinasjon av dette, enten ved at flere begivenheter slo inn samtidig eller på ulike tidspunkter gjennom koronaperioden. Se vedlegget, tabell 5. Underliggende analyser viser at det særlig var hushold med yngre hovedpersoner og de som helt eller delvis baserte husholdsinntekten på usikre arbeidskontrakter som ble rammet. Videre var arbeidstakere i privat sektor mer utsatt enn andre. Det samme gjaldt deltidsansatte og selvstendig næringsdrivende. (Se vedlegget, tabell 10). Når en femtedel av husholdene blir utsatt for inntektssjokk, er det all grunn til bekymring, særlig for langtidsvirkningene i en populasjon hvor mye av velferden er basert på lån.

Men hvis vi ser på hvordan husholdene vurderer sin økonomiske situasjon i juni 2021 sammenlignet februar 2020, er bildet etter 16 måneder med koronakrise i overveiende positivt. Som figur 4-2 viser, mener 18 prosent av husholdene at økonomien nå er bedre enn den var for 16 måneder siden. Videre ser vi at 14 prosent har mindre usikret kreditt (forbrukslån og kredittkortgjeld) enn før krisen, og at nesten en tredjedel (32 prosent) har økt spareevnen gjennom koronaperioden. Figuren viser også at andelen som skårer negativt på disse indikatorene og altså melder om en dårligere økonomisk situasjon (12 prosent), mer usikret kreditt (fem prosent) og lavere spare-evne (18 prosent), er systematisk mindre enn andelen hushold som melder om forbedringer på disse områdene. Dette kommer vi mer tilbake til utover i rapporten. Men hovedinntrykket er at til tross for relativt dramatiske tider med mye permitteringer og

Figur 4-2 Husholdenes økonomiske situasjon, mengde usikret kreditt og spare-evne sammenlignet med februar 2020. Hushold. Prosent. Vektet.¹



¹ N: Økonomisk situasjon (1928), usikret kreditt 1938), spare-evne (1933). Jfr. vedlegg, tabell 1.

⁴ I juni-surveyen observerte vi at 25 prosent av husholdene rapporterte at de hadde blitt rammet økonomisk av koronakrisen gjennom permitteringer, arbeidsløshet og reduserte/tapte inntekter fra egen næring. I den foreliggende surveyen har vi målt dette litt annerledes enn i juni-undersøkelsen. I stedet for å spørre om «du eller din eventuelle partner» er blitt rammet, spør vi nå først om IP og deretter om partneren. Dette er hovedforklaringen på at vi får forskjellig resultat. Når det er sagt, ville vi ha forventet at det nye målet vil gi et mer presist mål på omfanget, og at hvis resultatene i de to målingene ble signifikant forskjellig, så ville andelen rammede ligge noe høyere sammenlignet med juni-materialet. Men vi får isteden et lavere anslag. Det er vanskelig å si noe sikkert om juni-målingen overestimerte omfanget, eller om den foreliggende målingen gir et under-estimat.

arbeidsløshet, har mange hushold en bedre økonomi nå enn før koronaen. Vi skal også ta med at det store flertallet faktisk ikke har vært noe særlig berørt verken i den ene eller andre retningen i løpet av de 16 månedene vi her snakker om.

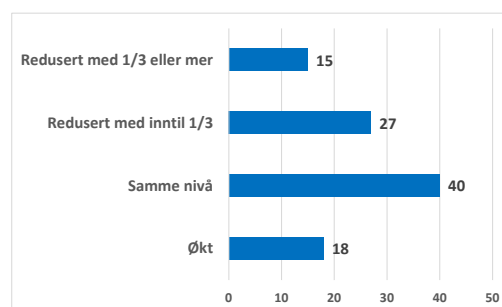
4.1. Forklaringer på husholdsnivå

Det er flere grunner til at bildet som tegnes er såpass positivt. Vi har allerede nevnt at regjeringens tiltak for å dempe konsekvensene av nedstengingen har hatt en god effekt. Skal vi få en fullgod forståelse av hvorfor det etter forholdene har gått såpass bra må vi imidlertid se på husholdenes inntekts- og ressursituasjon og bruk av mestringsstrategier i møtet med inntektsnedgangen.

Ressurssituasjonen

Når man utsettes for inntektssjokk, er inntektstapets størrelse og varighet utvilsomt blant de mest kritiske faktorene. I figur 4-3 ser vi at over halvparten av husholdene som ble rammet økonomisk av koronakrisen enten har samme (40 prosent) eller høyere (18 prosent) inntekter i juli 2021 enn i februar 2020. Dette tyder på at mange nå har kommet tilbake i inntektsgivende arbeid/næringsdrift igjen. På den annen side ser vi at til sammen 42 prosent fortsatt melder om lavere inntekter. De fleste av disse husholdene har et inntektstap tilsvarende mindre enn én tredjedel av den opprinnelige inntekten. Dette tyder på at det ikke alltid har vært hovedinntekten som ble rammet, og at inntektstapet i mange tilfeller er begrenset av statlige støttetiltak. Men det betyr også at totalbildet ikke er entydig positivt, noe vi kommer tilbake til senere i rapporten.

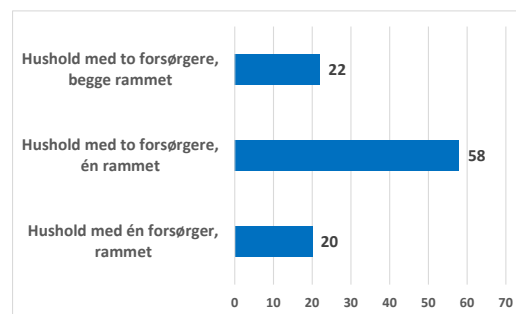
Figur 4-3 Husholdenes inntekt i juni 2021 sammenlignet med februar 2020. Hushold som er rammet økonomisk av koronaen. Prosent. Vektet. N=367.



Når inntektstapet først er et faktum, er selvsagt tiden husholdene må klare seg på lavere inntekt en kritisk faktor. Perioden som dekkes av surveyen er 70 uker. Dette er altså det maksimale antall uker man har kunnet bli arbeidsløs, permittert eller ha lavere inntjening i eget firma pga. koronakrisen. Våre data viser at husholdene i gjennomsnitt har måttet håndtere 24 prosent av disse ukene med nedsatt inntekt, dvs. rundt 17 uker eller ca. fire måneder. Dette tallet er justert for om husholdet har hatt én eller to hovedpersoner. Se vedlegget, tabell 5.

Antall hovedpersoner er ganske avgjørende for husholdets motstandsdyktighet overfor inntektstap. Figur 4-4 viser at 20 prosent av de som ble rammet er én-forsørger-hushold (enslige eller enslige forsørgere) hvor hovedpersonen på ett eller annet tidspunkt ble arbeidsledig, permittert eller fikk lavere inntjening fra eget firma. En tilsvarende andel (22 prosent) er to-forsørgerhushold hvor begge hovedpersonenes inntekter ble redusert. I sum har altså 42 prosent opplevd at alle hovedpersonene ble rammet økonomisk av koronaen. Resten (58 prosent) er hushold med to forsørgere, men hvor bare den ene av de to ble rammet. Dette er en viktig delforklaring på hvorfor det ikke gikk verre enn det gikk. For selv om både inntektstapene og utgiftsporteføljene (inklusive gjeldsforpliktelser) varierer, betyr dette at situasjonen kan ha vært relativt håndterbar så lenge inntektsreduksjonen kun gjaldt én av hovedpersonene. Dessuten kan det ikke utelukkes at den av de to som beholdt inntekten i noen tilfeller har kunnet kompensere for den andres tap ved å øke egen inntjening gjennom f.eks. lønnsforhandlinger, jobb-bytte eller egen næring.

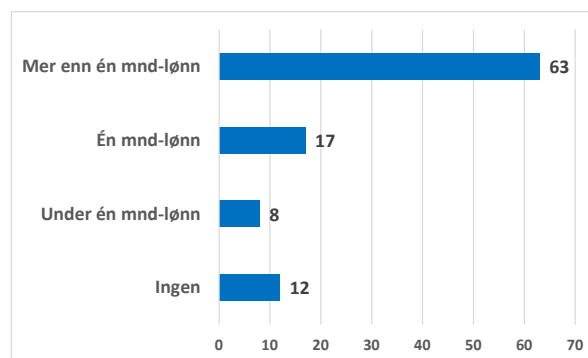
Figur 4-4 Husholdenes sammensetning. Hushold som er rammet økonomisk av koronaen. Prosent. Vektet. N=367.



Når krisen først rammer, avhenger husholdenes overlevelsessevne imidlertid ikke bare av inntektssituasjonen, men også av mengden oppsparte midler man eventuelt har til rådighet.

Norske hushold gikk inn i koronakrisen med betydelige økonomiske buffere som har bidratt til å holde dem flytende. Hele 84 prosent hadde sparepenger å trekke på da krisen kom (se vedlegget, tabell 2). Hvis vi ser på de som faktisk ble rammet økonomisk, viser riktignok figur 4-5 at en femtedel av dem ikke hadde noen (12 prosent) eller mindre enn én månedslønn (åtte prosent) i sparepenger i februar 2020. Det betyr at bildet er nyansert, og at mange hadde utilstrekkelige buffere å møte inntektssjokket med. På den annen side ser vi at 17 prosent hadde rundt én månedsinntekt i oppsparte midler og at resten (63 prosent) hadde enda mer enn dette. Det store flertallet av dem som ble rammet økonomisk av koronakrisen hadde altså midler å trekke på da krisen kom. Det er grunn til å tro at dette holdt mange flytende i det minste en stund, og i en del tilfeller kanskje gjennom hele perioden med inntektstap og påfølgende gjenoppheving og konsolidering av økonomien.

Figur 4-5 Sparepenger i februar 2020. Hushold som er rammet økonomisk av koronaen. Prosent. Vektet. N=367.

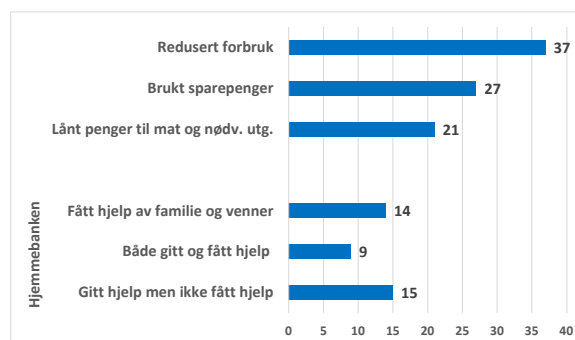


Mestringsstrategier

Husholdene har håndtert inntektssjokket på mange ulike måter. Under slike forhold blir reduksjon i forbruket fort aktuelt. I figur 4-6 ser vi at 37 prosent av de som ble rammet gjorde dette.

Underlagsmaterialet viser at over halvparten av dem — eller 22 prosent av husholdene som ble påført inntektstap — reduserte forbruket fordi de fikk dårligere råd. En annen årsak til redusert forbruk er økte levekostnader som følge av prisoppgang på nødvendige varer og tjenester som mat, transport, strøm og barnehagepriser.⁵

Figur 4-6 Mestringsstrategier. Hushold som er rammet økonomisk av koronaen. Prosent. Vektet. N=367.



Videre viser figur 4-6 at mange har brukt av sparepengene for å holde seg flytende. Ni prosent av de som ble rammet av krisen hadde riktignok ingen oppsparte midler å trekke på. Men fem prosent brukte opp alle sparepengene de hadde i februar 2020 i løpet av koronaperioden. Samtidig ser vi at så seint som i juni 2021 trakk ytterligere 22 prosent på oppsparte midler for å håndtere utgifter til mat, regninger og andre forpliktelser. I sum har altså 27 prosent av de rammede husholdene brukt oppsparte midler for å kompensere for inntektsnedgangen. På den annen side har godt over halvparten (64 prosent) ikke brukt av sparepengene sine. De har åpenbart klart seg gjennom krisen på andre måter. Se vedlegget, tabell 9.

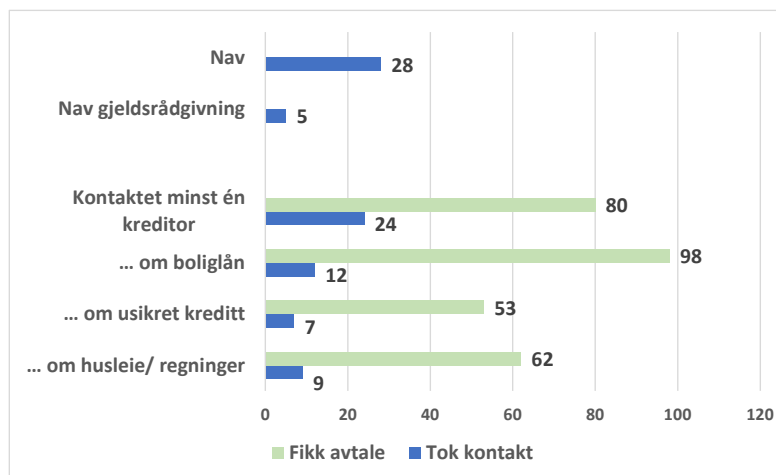
En tredje strategi som mange har brukt er å bruke kredittkort, overtrekke kontoen eller låne penger til mat og andre nødvendige utgifter for å få endene til å møtes. I figur 4-6 ser vi at i overkant av en femtedel (21 prosent) av de rammede husholdene har gjort dette i løpet av koronakrisen. Denne andelen er tre ganger høyere enn blant hushold som ikke ble påført inntektstap som følge av koronaen. Se vedlegget, tabell 9.

For det fjerde viser figur 4-6 at 14 prosent av de rammede husholdene har fått økonomisk hjelp av familie og venner underveis i krisen. Ytterligere ni prosent har både mottatt og gitt slik hjelp i nære relasjoner. Dessuten har 15 prosent gitt andre økonomisk bistand uten selv å motta assistanse fra andre. Dette er antakelig en svært viktig problemdempende mekanisme. Voksne barn som mistet jobben, har kanskje flyttet hjem til sine foreldre eller en kjæreste. Andre har fått mat, klær til barna, penger eller andre behov dekket i kritiske perioder. Informanter i bankene omtaler dette som '*hjemmebanken*' og hevder det er en helt sentral ressurs i norske familier — en ressurs som altså ikke er husholdsbasert, men mer en kvalitet i nettverkene av nære relasjoner (Poppe og Skuland 2021). Vi kommer mer tilbake til dette senere i rapporten.

⁵ For 14 prosent av de rammede husholdene har prisoppgangen imidlertid ført til det motsatte: at man har vært nødt til å øke forbruket. Disse har altså fått et økt press på inntekten som følge av en kombinasjon av inntektsnedgang og prisoppgang på nødvendige varer og tjenester.

En femte mestringsstrategi er å oppsøke ekstern hjelp fra f.eks. banker og andre kreditorer, eller fra Nav. Figur 4-7 gir en oversikt over omfanget av de rammede husholdenes bruk av disse mulighetene. Vi ser at hushold som ble rammet økonomisk av koronakrisen har hatt nesten ti ganger høyere sannsynlighet for å kontakte Nav enn andre hushold i de 16 månedene som surveyen dekker — 28 prosent mot tre prosent. Som forventet har de fleste henvendt seg dit i anledning arbeidsledighet og utbetaling av trygd og stønader. Kun fem prosent har tatt kontakt med kommunens gjeldsrådgiver eller Navs økonomi- og gjeldsrådgivningstelefon. Se vedlegget, tabell 8 for mer informasjon. Dette er lavere enn forventet, og trolig også lavere enn realitetene skulle tilsi. Vi har f.eks. allerede notert at andelen med betalingsproblemer i befolkningen som helhet har ligget rundt 11 prosent gjennom hele koronaperioden (figur 3-3). Men problemomfanget er skjevt fordelt mellom hushold som ble rammet økonomisk av pandemien og de som styrte klar av krisen. Dette kommer vi mer tilbake til i neste avsnitt.

Figur 4-7 Kontakt med Nav og kreditorer. Hushold som er rammet økonomisk av koronaen. Prosent. Vektet. N=367.



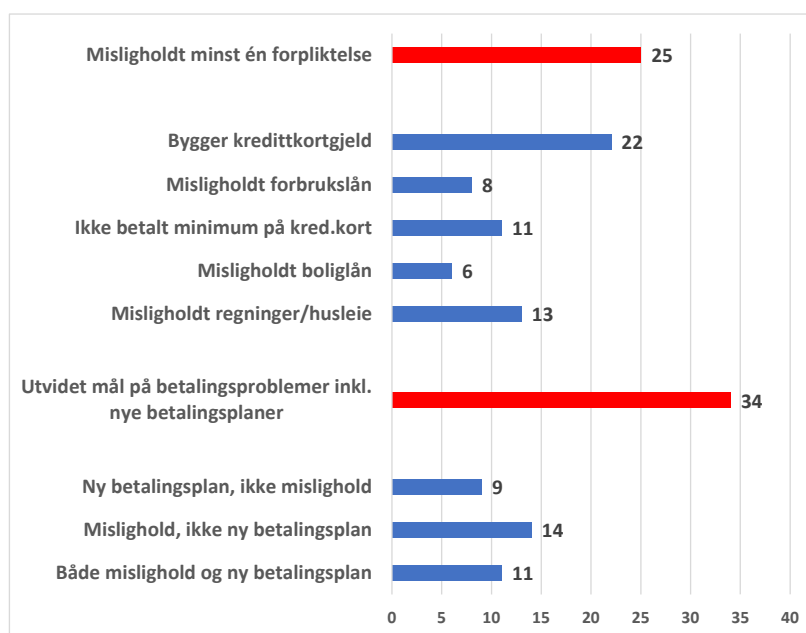
Når det gjelder kreditorkontakt har vi spurt informantene om de har forsøkt å få betalingsutsettelse eller redusert betaling i koronaperioden fordi de hadde eller kunne få økonomiske problemer. Hushold som faktisk ble rammet økonomisk av krisen har hatt omtrent åtte ganger høyere sannsynlighet enn andre for å spørre minst én kreditor om en lempeligere betalingsavtale: 24 prosent mot tre prosent. De aller fleste av dem (80 prosent) oppnådde minst én slik avtale. Men suksessraten varierer sterkt mht. hvilke forpliktelser det er snakk om. Mens nesten alle som henvendte seg om boliglån fikk gjennomslag (98 prosent), sank gjennomslaget til rundt halvparten (53 prosent) i forbindelse med forbrukslån og kredittkortgjeld. Suksessraten i tilknytning til husleie og andre regningskrav var noe høyere (62 prosent). Men her må vi huske på at alle hushold har regninger å betale, mens bare rundt én tredjedel har usikret kreditt (Poppe, Borgeraas, og Bakkeli 2019). Det betyr at sammenlignet med regningsgjeld har en høyere andel av hushold med usikret kreditt kontaktet kreditorene om usikrede låneforpliktelser. Dessuten viser underlagsmaterialet at suksessraten tendensielt varierer mellom andre produkttyper, også. For eksempel er den høyere for forbrukslån enn for billån. Men her er antall observasjoner for svakt til å trekke klare konklusjoner.

4.2. Betalingsproblemer

Til tross for en i mange tilfeller fordelaktig ressursituasjon i utgangspunktet og en variert bruk av mestringsstrategier da krisen rammet, var mislighold av økonomiske forpliktelser ikke til å unngå. Hushold som ble rammet økonomisk av koronakrisen har hatt tre ganger så høy sannsynlighet for betalingsproblemer som de som ikke ble rammet: 25 prosent mot åtte prosent. I figur 4-8 ser vi at omfanget av betalingsproblemer var størst i tilknytning til regninger inkludert husleie (13 prosent), dernest i forbindelse med at man ikke har innbetalt minstebeløpet på

kredittkort (11 prosent), og mislighold av forbrukslån som en god nr. tre (åtte prosent). Og til tross for at mange av de rammede husholdene fikk lempet på boliglånsforpliktelsene, har seks prosent av dem likevel misligholdt nettopp boliglånet. Vi kan også notere at nesten en fjerdedel (22 prosent) av de økonomisk rammede husholdene fortsatt bygger kredittkortgjeld. Dette innebærer at de ved siste forfall i juni 2021 enten ikke har betalt noe i det hele tatt eller bare innbetalt en del av det skyldige beløpet på minst ett kredittkort. Flere detaljer er rapportert i vedlegget, tabell 9.

Figur 4-8 Betalingsproblemer. Hushold som er rammet økonomisk av koronaen. Prosent. Vektet. N=367.



Når hushold som er i en vanskelig økonomisk situasjon henvender seg til kreditorene for å få en lempeligere betalingsplan, er det et signal om at de har betalingsproblemer, eller at de i det minste vil få det dersom de ikke når fram med forespørselen. Hvis vi tar hensyn til dette i et utvidet mål på betalingsproblemer, viser figur 4-8 at til sammen en tredjedel av husholdene som ble rammet av koronakrisen hadde vanskeligheter med å overholde sine økonomiske forpliktelser. Dette tallet (34 prosent) er en sum av kvalitativt forskjellige problemsituasjoner. Vi ser at mens 14 prosent hadde betalingsproblemer uten avtale med kreditorene, og ni prosent unngikk mislighold ved å inngå slike avtaler, misligholdt 11 prosent minst ett krav selv om de hadde oppnådd en avtale om betalingsutsettelse eller redusert betaling med andre kreditorer. Som det framgår av vedlegget (tabell 9), er dette langt høyere enn for hushold som ikke ble direkte rammet økonomisk av krisen.

Disse tallene nyanserer bildet av at husholdene har klart seg bra gjennom koronakrisen. Riktignok kunne andelen som ble rammet økonomisk vært større, og mange av dem som faktisk ble rammet har klart seg bedre enn vi kanskje kunne forvente på forhånd. Likevel har vi her klare

indikasjoner på at noen nok har slitt betydelig mer i motbakke enn andre. Dette ser vi nærmere på i neste kapittel ved å trekke inn målet på økonomisk trygghet.

5. Har det gått like bra for alle i koronaperioden?

Det enkle svaret på dette spørsmålet er nei. Krisen har rammet ulikt på tvers av de økonomiske trygghetsnivåene, både når det gjelder type utslag og andeler som ble rammet. Folk har også hatt ulike ressursmessige forutsetninger å møte krisen med. I dette kapitlet ser vi bredt på de økonomiske levekårene i befolkningen ved å sammenligne husholdenes økonomiske situasjon på det øverste og det laveste trygghetsnivået 16 måneder etter at Norge stengte ned i mars 2020. Se vedleggets tabeller for en full oversikt over alle tre trygghetsnivåene.

5.1. Ressurssituasjonen før koronaen

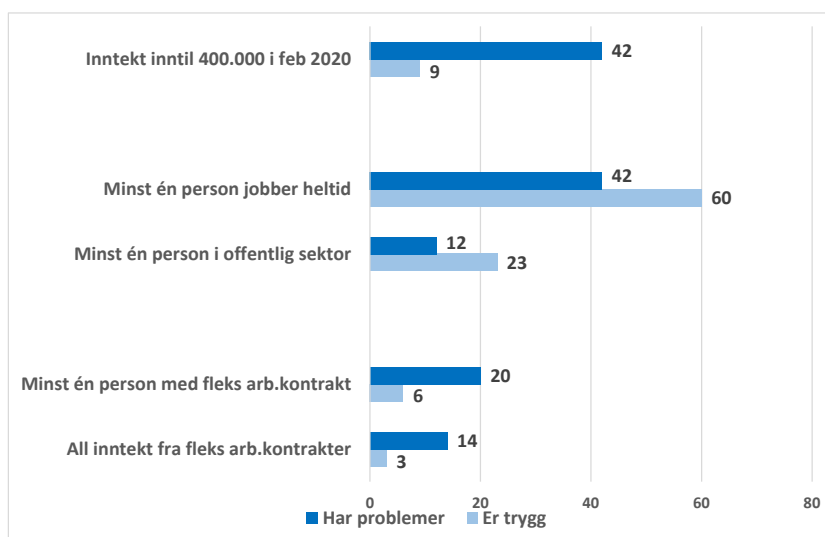
Hushold i kategoriene 'er trygge' og 'har problemer' hadde selvsagt en ulik ressursituasjon å møte krisen med. Figur 5-1 gir et bilde av inntektssituasjonen og arbeidsmarkedstilknytningen i februar 2020 hvor noen nøkkelforhold som har vist seg å ha betydning, er trukket fram. Tallene er dels hentet fra den første rapporten om husholdenes situasjon under koronaen (Poppe og Kempson 2020a), og dels fra den foreliggende surveyen hvor vi har bedt respondentene om å tenke tilbake på hvordan økonomien så ut før krisen kom. Vi kan først legge merke til at andelen med lav husholdsinntekt (under 400.000 brutto) er mye høyere i det laveste trygghetssegmentet enn blant de trygge: 42 prosent mot åtte prosent. Noe av forklaringen handler om at det er mer vanlig med heltidsarbeid og ansettelse i offentlig sektor i gruppen av økonomisk trygge hushold — henholdsvis 60 og 32 prosent mot 42 og 12 prosent i det laveste trygghetssegmentet. Dette betyr at når krisen

kommer, har de trygge husholdene ikke bare høyere inntekter, men også høyere grad av skjerming mot permittering og arbeidsledighet siden nedstengingen av Norge nesten utelukkende rammet privat sektor.

Videre ser vi at inntekter basert på fleksible arbeidskontrakter er mer vanlig i det laveste segmentet. Mens 20 prosent av disse husholdene har minst én hovedperson med inntekter fra den type kontrakter, har 14

prosent av dem hovedinntekten derfra. De tilsvarende tallene for de økonomisk trygge husholdene er seks og tre prosent. Fleksible arbeidskontrakter omfatter bl.a. midlertidige ansettelser og arbeid basert på såkalte åpne kontrakter hvor arbeidsgiver ikke er forpliktet til å tilby et minimum antall arbeidstimer. Dette segmentet i arbeidslivet omfatter også om arbeid

Figur 5-1 Ressurssituasjonen før koronakrisen: inntekt og arbeidsmarkedstilknytning. Hushold. Prosent. Vektet.¹



¹ N: Fleksible arbeidskontrakter (1928), sektor og heltid (1938), inntekt (1214). Inntektsvariabelen er hentet fra den første koronasurveyen (Poppe & E. Kempson 2020a). Alle forskjeller p<.001

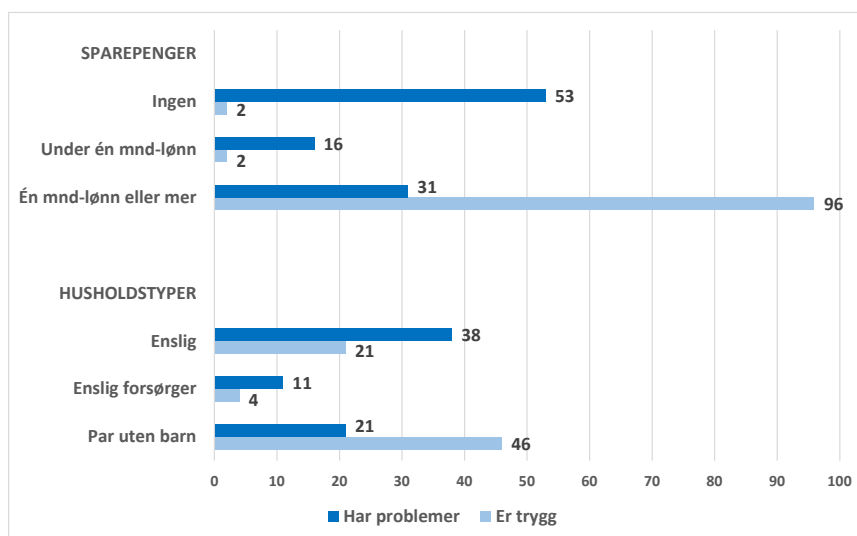
gjennom bemanningsbyråer, åpne nettsider (f.eks. Finn eller Jobbsafari) og leverandører av delingstjenester (Uber, Foodora, Airbnb osv). De fleksible arbeidskontraktene tilhører typisk den mest usikre delen av arbeidsmarkedet, og bidrar til at det laveste trygghetssegmentet blir mer utsatt når krisen kommer.

Hvis vi ser på tilgangen på økonomiske buffere i februar 2020 i tilfelle noe uforutsett skjer, er andelen med én månedslønn eller mer i sparepenger 18 prosent i det laveste trygghetssegmentet mot 89 prosent i det høyeste. Se figur 5-2. Det mest vanlige i det laveste segmentet er å ikke ha noen sparepenger i det hele tatt: 53 prosent av dem er i den situasjonen. Som vi allerede har sett, er det å ha en økonomisk buffer helt avgjørende for hvordan man klarer seg gjennom en krise. Hushold som i utgangspunktet sliter i økonomisk motbakke er i så måte mye mer utsatt enn andre.

Til slutt ser vi i figur 5-2 at det er noen viktige forskjeller når det gjelder husholdenes sammensetning. På den ene siden er én-forsørgerhushold mer utbredt i det laveste trygghetssegmentet enn det høyeste.

Andelen enslige er dobbelt så høy, og andelen enslige forsørgere er tre ganger så høy sammenlignet med det laveste segmentet. På den annen side er 46 prosent av husholdene i det trygge segmentet par uten barn, noe som er mer enn dobbelt så høy andel enn det vi finner blant de økonomisk utsatte. Implikasjonene i tilfelle en krise er åpenbare. Hushold med bare én hovedperson er mer sårbare enn to-person-hushold som — alt annet likt — har to inntekter å stå imot med får bedre vilkår hvis én av de to inntektene rammes.⁶

Figur 5-2 Ressurssituasjonen før koronakrisen: sparepenger og husholdstyper. Hushold. Prosent. Vektet.¹



¹ N: Sparepenger (1927, husholdstyper (1214). Husholdstyper er hentet fra den første koronasurveyen (Poppe & E. Kempson 2020a). Alle forskjeller p<.001

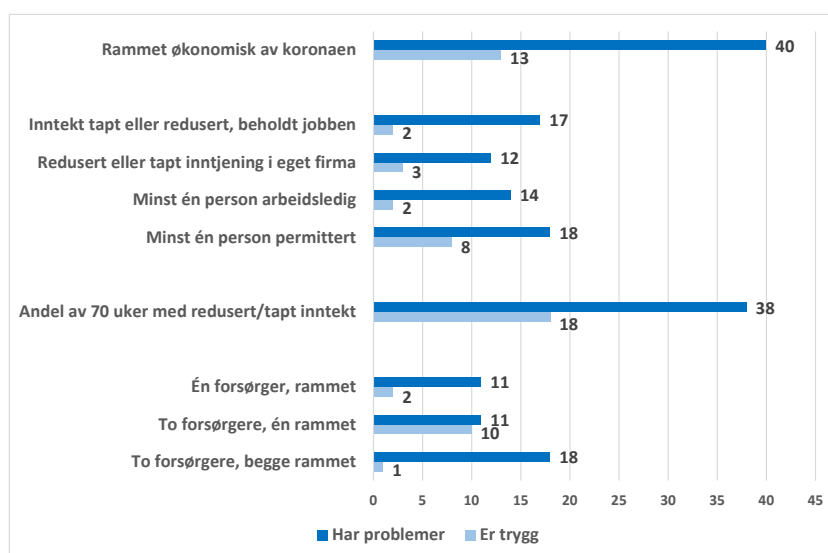
⁶ For ordens skyld: Andelen par med barn er omtrent lik i de to gruppene og er derfor ikke tatt med i figuren. Mekanismen med to versus én forsørger virker da på samme måte blant slike hushold uavhengig av trygghetsnivå, alt annet likt.

5.2. Når krisen rammer

Koronakrisen rammet som sagt 19 prosent av de norske husholdene økonomisk. Men dette fordeler seg ulikt på tvers av trygghetssegmentene. I figur 5-3 ser vi at mens 13 prosent av de trygge husholdene fikk sine inntekter redusert pga. arbeidsledighet, permittering og tapte næringsinntekter, er den tilsvarende andelen i det laveste segmentet tre ganger så høy: 40 prosent. Figuren viser også at forskjellene mellom de to gruppene er betydelig på alle de inntektsreducerende begivenhetene, og størst der hvor de offentlige støtteordningene er svakest eller kanskje mest problematisk å få tak i. Vi tenker da særlig på situasjoner hvor man beholder jobben, men går med på redusert lønn eller ingen lønn. En annen ganske kritisk begivenhet er når inntjeningen i eget firma reduseres eller forsvinner helt. Tilgangen på stønader og stønadenes størrelse avhenger da bl.a. av inntjeningen året før. Andelen som ble rammet på disse måtene er

henholdsvis åtte og tre ganger høyere i det laveste trygghetssegmentet sammenlignet med det høyeste. Forskjellene er heller ikke små når det gjelder arbeidsledighet og permittering: henholdsvis 14 mot to prosent, og 18 mot åtte prosent. I det førstnevnte tilfellet går inntektene typisk ned med en tredjedel, mens regjeringens støtteordninger har truffet best når det gjelder permittering fordi inntektstapet og en eventuell oppsigelse utsettes i tid.

Figur 5-3 Krisen rammer ulikt på ulike nivåer av trygghet. Hushold. Prosent. Vektet.¹



¹ N=1938 unntatt andel uker (375). Alle forskjeller $p < .001$

Vi kan også merke oss at tiden man er utsatt for inntektsreduksjon varierer sterkt mellom de trygge og de som er mest utsatt. Som tidligere nevnt dekker denne surveyen 70 uker. I det laveste segmentet har man i gjennomsnitt blitt rammet i 38 prosent av denne tiden, eller rundt 26 uker som jo utgjør rett i underkant av 7 måneder. De tilsvarende tallene for hushold i det øverste trygghetssegmentet er betydelig lavere. Blant dem er det i gjennomsnitt snakk om 18 prosent av koronaperioden, altså 12 uker eller tre måneder.

La oss til slutt peke på forskjeller i fordelingen på familietyper. Figur 5-3 viser riktignok at andelen hushold med to hovedpersoner hvor én av dem ble rammet av krisen er lik i de to trygghetssegmentene: 10-11 prosent. Men når vi ser på en-person-hushold og enheter med enslige forsørgere er forskjellen mellom de to segmentene stor: henholdsvis 11 mot to og 18 mot én prosent i det laveste segmentets disfavør. Det betyr at andelen rammede hushold hvor hele

inntekten kom i spill er 29 prosent blant dem som i utgangspunktet var mest utsatt. I det øverste trygghetssegmentet er den tilsvarende andelen bare tre prosent.

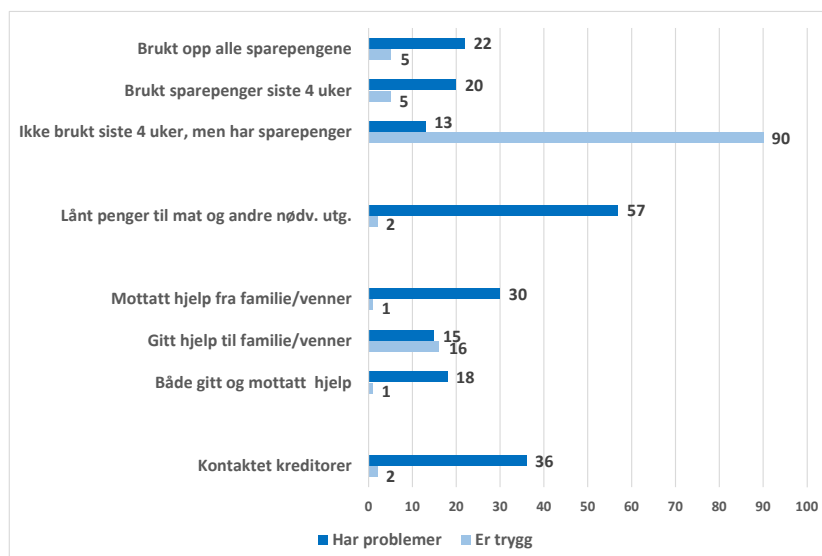
Koronakrisen skiller seg fra «vanlige» økonomiske kriser ved at det er regjeringen og ikke «markedet» som påfører folk økonomiske belastninger gjennom nedstenging av samfunnet — periodevis omfattende, i andre perioder mer differensiert. Pandemien er en helsetrussel som i utgangspunktet angår «alle». Men bildet som i sum tegnes her er at koronakrisens økonomiske konsekvenser har rammet skjevt på tvers av trygghetssegmentene. Den har, kort fortalt, slått mest inn blant de som har stått svakest fra før. Både andelen rammede og tiden man må klare seg på redusert inntekt er størst blant dem som i utgangspunktet — alt annet likt — hadde lavest inntekt, stod svakest på arbeidsmarkedet, hadde minst sparepenger og færrest inntektskilder å basere tilværelsen på.

5.3. Hvordan har de mest utsatte mestret koronaperioden?

Vi har tidligere sett at hushold som ble rammet økonomisk av pandemien har brukt en rekke strategier for å holde seg flytende. Alle disse strategiene er mer vanlige i det laveste trygghetssegmentet, og til dels svært lite utbredt blant hushold i det øverste segmentet hvor ressurstilgangen — og dermed også mulighetene — var langt større. Det er imidlertid ikke bare koronaen som skaper problemer for det mest sårbare husholdene i februar 2020 og utløser behov for økonomiske tilpasninger. De har typisk måttet håndtere en lavinntektssituasjon og en utsatthet på arbeidsmarkedet uavhengig av om de ble rammet av permitteringer, arbeidsledighet eller tapt inntjening på eget firma i koronaperioden eller ikke.

Det er i det laveste trygghetssegmentet at vi finner den høyeste andelen som så sent som i juli 2021 har brukt sparepenger for å betale for mat og andre nødvendige varer og tjenester. Dette til tross for at både andelen med sparepenger og størrelsen på de økonomiske bufferne er lavere i disse husholdene. I figur 5-4 ser vi at 22 prosent av dem har brukt opp alle sparepengene i løpet av pandemien, mot 5 prosent i det høyeste trygghetsnivået. Vi ser også at til sammen 33 prosent fortsatt hadde oppsparte midler å trekke på juni 2021 og at 20 prosent faktisk brukte noen av dem i løpet av denne juni-måneden. De tilsvarende tallene for de trygge husholdene er

Figur 5-4 Mestringsstrategier på ulike nivåer av trygghet. Hushold. Prosent. Vektet.¹



¹ N: Bruk av sparepenger (1925), Lånt penger til mat/nødvendige utgifter. (1918), «hjemmebanken» (1927), tatt kontakt med kreditorer (1938). Alle forskjeller p<.001

henholdsvis 95 prosent og fem prosent. Kontrasten til det høyeste trygghetsnivået er m.a.o. slående.

Vi kan videre merke oss at 57 prosent av husholdene i kategorien *'har problemer'* har brukt kredittkort, konto-overtrekk eller på andre måter lånt penger til å betale for mat og andre nødvendige utgifter. Igjen er kontrasten til det høyeste trygghetsnivået slående, hvor bare to prosent har gjort dette. En annen mestringsstrategi er å redusere forbruket. Rundt fire av 10 hushold (36 prosent) i det laveste trygghetssegmentet har gjort dette, nesten samtlige pga. dårlig råd. Se vedlegget, tabell 3.⁷

Ikke overraskende viser figur 5-4 at «*hjemmebanken*» er en viktig mestringsstrategi for de mest utsatte. 30 prosent i det laveste trygghetssegmentet har mottatt økonomisk hjelp fra familie og venner. Videre har 15 prosent av dem hjulpet andre, mens 18 prosent både har gitt og mottatt økonomisk assistanse gjennom nettverket av nære relasjoner. Dette er en type gjensidighet som også er registrert i andre studier av lavinntektssituasjoner og fattigdom. Det er likevel slående å se såpass høye andeler håndterer inntektsbortfall i koronaperioden på denne måten. Vi har tidligere sett at bruken av hjemmebank-kanalen er betydelig blant dem som ble rammet av koronakrisen (figur 4.6). Men utbredelsen av denne typen mestringsstrategier er enda høyere når vi ser bredt på hushold som befinner seg i det laveste trygghetssegmentet og som både har måttet håndtere koronakrisen og andre økonomiske utfordringer siden Norge stengte ned i mars 2020.

Til slutt kan vi merke oss at mange i det laveste trygghetssegmentet (36 prosent) har kontaktet kreditorer for å få på plass betalingsutsettelse eller lempeligere betalingsplaner. 87 prosent av de som benyttet seg av denne mestringsstrategien oppnådde avtale med minst én av fordringshaverne. Likevel er det all grunn til å peke på at velvilligheten på kreditorsiden er sterkt varierende. Som vi har notert tidligere for de som spesifikt ble rammet av koronakrisen, er boliglånbankene mest imøtekommende. 12 prosent av de mest utsatte husholdene tok kontakt om boliglånet, og nesten alle — 90 prosent — oppnådde å få en lempeligere betalingsplan. En tilsvarende andel tok kontakt om forbrukslån/kredittkortgjeld. Her er suksessraten imidlertid lavere: 73 prosent. Slår vi sammen forespørsler om husleie og andre utestående regninger har en femtedel prøvd å få til alternative betalingsplaner om dette. Her er suksessraten omtrent den samme: 72 prosent. Se vedlegget, tabell 3, for detaljer.

Det som er positivt ved disse fordelingene er at de fleste som har henvendt seg til boliglånbankene har fått gjennomslag for lettelse rundt husholdets ofte største utgiftspost. Et annet lyspunkt er at forbrukslånbankene har vært tendensielt mer imøtekommende overfor hushold i det laveste trygghetssegmentet enn de har vært i forhold til dem som spesifikt ble rammet økonomisk av koronaen (se figur 4-7). Her er det riktignok en overlapp siden de som var mest utsatt fra før også hadde høyere sannsynlighet for å bli påført reduserte inntekter som følge av nedstengingen. Men mange som ble rammet hadde ressurser å gå på, noe som åpenbart har

⁷ For noen har ikke dette vært mulig. En femtedel av husholdene på det laveste trygghetsnivået har opplevd at forbruket tvert om har steget pga. økte priser på nødvendige varer og tjenester som f.eks. mat, strøm, transport, barnehagepriser, osv. Se vedlegget, tabell 1.

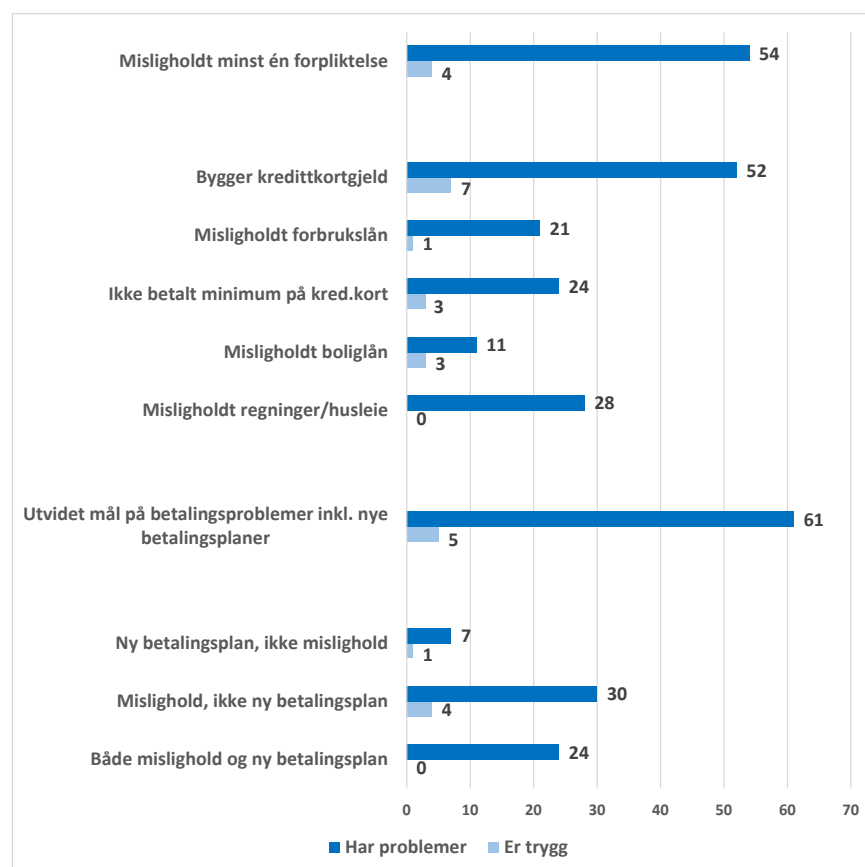
ført til at forbrukslånbankene har hatt en differensiert tilnærming til forespørslene. Det er vanskelig å vite hvor berettiget eller velbegrunnet dette har vært. Sammenlignet med boliglånsbankene er det all grunn til å peke på at velvilje overfor kriserammede kunder antakeligvis lønner seg på sikt for alle parter. Usikret kreditt er dyrt og er ofte en vesentlig utgiftspost i husholdsbudsjettet. Men framfor alt sliter de mest utsatte husholdene med å få til avtaler med utleiery og leverandører av varer og tjenester. Dette er et problemfelt hvor det trolig er et stort potensial for forbedringer.

5.4. Betalingsproblemer i det laveste trykghetssegmentet

Til tross for utstrakt bruk av mestringsstrategier er utbredelsen av betalingsproblemer størst i det laveste trykghetssegmentet. Årsakene er naturligvis sammensatt, og generelt en følge av kombinasjonen av lavinntekts-problematikk og en uforholdsmessig skjev fordeling av de økonomiske

belastningene ved koronakrisen. Figur 5-5 viser at over halvparten av disse husholdene (54%) for tiden (juni 2021) har misligholdt minst én regning eller låneforpliktelse. Til sammenligning er dette tilfellet for bare fire prosent av husholdene på det høyeste trykghetsnivået (se vedlegget, tabell 4). Vi ser også at misligholdet er omfattende på de fleste av utgiftspostene: boliglån 11 prosent, forbrukslån 21 prosent og regninger inkludert husleie 28 prosent. Dessuten har 24 prosent ikke engang betalt inn minimumsbeløpet sist de fikk regning på kredittkortet. Over halvparten av husholdene på det laveste trykghetsnivået bygger for tiden kredittkortgjeld, enten ved å ikke betale inn minimumsbeløpet eller bare innbetale en mindre del av det skyldige beløpet på minst ett kort. Til sammenligning gjelder dette bare for sju prosent av de økonomisk trygge husholdene (vedlegget, tabell 4).

Figur 5-5 Betalingsproblemer på ulike nivåer av trykghet. Hushold. Prosent. Vektet.¹



¹ N=1938 unntatt Ikke betalt minimum (1885). Alle forskjeller p<.001

Hvis vi, som i avsnitt 4.2, betrakter det at man henvender seg til kreditorene for å få en lempeligere betalingsplan som et signal om at man har faktiske eller nært forestående betalingsvansker, er det rimelig å inkludere dette i et utvidet mål på betalingsproblemer. Som figur 5-5 viser, har til sammen 61 prosent av husholdene på det laveste trygghetsnivået betalingsproblemer målt på denne måten. Mens 30 prosent kun er registrert med mislighold og sju prosent har henvendt seg til kreditorene uten mislighold, har 24 prosent både tatt kontakt med kreditorene og nylig misligholdt én eller flere krav. Igjen står dette i skarp kontrast til husholdene på det høyeste trygghetsnivået. Se vedlegget, tabell 4.

Til tross for det store problemomfanget, har bare en fjerdedel (24%) av de mest utsatte husholdene henvendt seg til Nav for råd og hjelp i koronaperioden. De vanligste årsakene er trygd og arbeid. Bare sju prosent, eller i underkant av 13.000 hushold, har kontaktet en gjeldsrådgiver lokalt eller økonomirådstelefonen. Det betyr at hushold på det laveste trygghetsnivået er mye mer tilbøyelige til å henvende seg til familie og venner enn Nav. Det er også mye mer vanlig å kontakte kreditorsiden. Og endelig er husholdene i det laveste trygghetssegmentet langt mer tilbøyelige til å bygge kredittkortgjeld enn å gå til Nav. Fra ett perspektiv kan vi si at de som sliter med økonomiske problemer gjør det som er forventet av dem: nemlig å finne løsninger selv. På den annen side gir ikke disse strategiene nødvendigvis de beste løsningene. Særlig kan kredittkort og oppbygging av kredittkortgjeld være en bjørnetjeneste. Dette er heller ikke ønskelig fra samfunnets side.

5.5. Kommentar til oppbyggingen av kredittkortgjeld

Siden gjeldsregistrene ble operative høsten 2019 har det vært rapportert om en nedadgående tendens i volumet på usikret kreditt fram til og med juni 2021. Nedgangen skyldes dels de nye reguleringene av utlånsvirksomheten: først boliglånsforskriften i 2015, deretter forbrukslånsforskriften i 2019 og til slutt utlånsforskriften i 2020 hvor utlån av både sikrede og usikrede lån og kreditter reguleres innenfor samme, helhetlige ramme av formål og prinsipper. En annen viktig årsak til nedgangen i utlånsvolumet er gjeldsinformasjonsloven og opprettelsen av positive gjeldsregistre. Dette øker presisjonen i kredittvurderingene betydelig og muliggjør også at forskriftens bestemmelser kan håndheves på en god måte. Det er bred støtte for reguleringene og gjeldsregistrene både blant fullsortimentsbankene og forbrukslånbankene (Poppe og Skuland 2021).

Når vi i denne og tidligere koronasurveys registrerer at en del hushold ser ut til å låne seg opp på kredittkort, er ikke dette uforenlig med en generell nedadgående tendens i utlån av usikrede lån og kreditter. Det er først og fremst hushold på de to laveste trygghetsnivåene som låner seg opp. Dette er grupper hvor husholdsinntekten typisk ligger godt under millionen og hvor låneevnen er deretter. Dessuten er kredittkort et låneprodukt hvor kredittrammene er relativt begrenset sammenlignet med f.eks. ordinære forbrukslån. Det er altså to bevegelser i markedet: noen (et flertall) betaler ned på forbrukslånene og kredittkortgjelden og kanskje avvikler slike låneforpliktelser helt, mens andre (et mindretall) altså låner seg opp. Når disse bevegelsene aggregeres opp i et gjeldsregister blir nettogevinsten negativ; lånevolumet går ned.

En viktig nyansering av dette bildet handler om kredittkortgjelden. Intervjuer med bankene tyder ikke på at de som er blitt rammet økonomisk av koronakrisen har fått tilgang på mer lån i betydningen nye forbrukslån, flere kredittkort eller utvidede kredittkortrammer. Men da krisen slo

inn i 2020 var det i overkant av fem millioner kreditt- og faktureringskort i omløp.⁸ Kortholderne kan da låne seg opp på brukte rammer uten at noen ny kredittvurdering er nødvendig. Dette har bl.a. gitt seg utslag i at mislighold av rentebærende kredittkortgjeld — og ikke bare forbrukslån — er et økende problem for forbrukslånbankene (Poppe og Skuland 2021).

I tråd med dette viser analysene av det foreliggende tallmaterialet at sannsynligheten for å øke kredittkortgjelden reduseres med økende økonomisk trygghet. Utover dette finner vi at sannsynligheten er høyere blant de som tapte inntekter under koronaen, men samtidig beholdt jobben og unngikk oppsigelser og permitteringer. De som har tatt kontakt med kreditorsiden for å få i stand lempeligere betalingsplaner er også en gruppe med høyere sannsynlighet for å bygge kredittkortgjeld. Det samme gjelder de som har brukt opp alle sparepengene sine i løpet av koronaperioden, de som har økt forbruket pga. høyere levekostnader og de som har måttet låne penger til mat og andre nødvendige utgifter. Disse resultatene tyder på at økonomisk knapphet er en viktig driver bak gjeldsoppbyggingen. På den annen side finner vi ingen økt tendens til å bygge kredittkortgjeld blant arbeidsledige, permitterte, selvstendig næringsdrivende og de som har brukt av sparepengene og fortsatt har en buffer å trekke på. Se vedlegget, tabell 11 for detaljer.

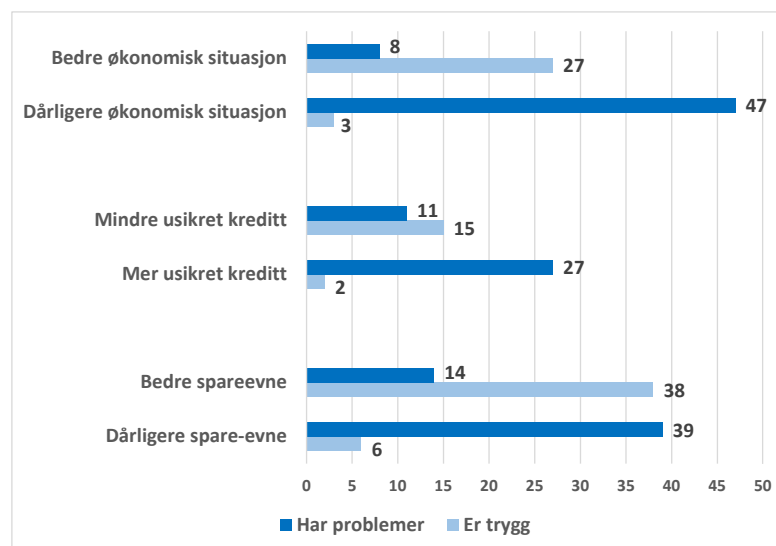
5.6. Status etter 16 måneder med koronakrise

Etter 16 måneder med koronakrise kan status oppsummeres med en nyansering av figur 4.2, som ga et generelt

situasjonsbilde for befolkningen som helhet.

Der så vi bl.a. at 18 prosent hadde fått en bedre økonomisk situasjon enn de hadde før krisen, at 14 prosent hadde mindre usikret kreditt og at spareevnen hadde økt for 32 prosent av husholdene. Figur 5-6 viser at variasjonen rundt disse tallene er stor og at konsekvensene av krisen avhengig av hvor man befinner seg på trygghetsskalaen. Vi ser at bare åtte prosent av husholdene i det laveste trygghetssegmentet har en

Figur 5-5 Status for den økonomiske situasjonen på ulike nivåer av trygghet. Hushold. Prosent. Vektet.¹



¹ N=1938 unntatt bedre øk. situasjon (1928) og sparing (1933). Alle forskjeller $p < .001$ unntatt mindre usikret kreditt (NS)

⁸ Se Finansieringsselskapenes Forening (FINFO): <https://www.finno.no/statistikk/>

bedre økonomi nå enn i februar 2020. Den tilsvarende andelen blant trygge hushold er 27 prosent. Forskjellene er imidlertid enda større når vi ser på andelene som har fått det dårligere i løpet av de 16 månedene som er gått. Nesten halvparten på det laveste trygghetsnivået (47 prosent) opplever at økonomien er blitt trangere, mot bare tre prosent på det høyeste nivået.

Videre ser vi at mengden usikret kreditt har økt for 27 prosent av de mest utsatte husholdene, mens den tilsvarende andelen på det høyeste trygghetsnivået bare er to prosent. Det samme mønsteret gjentas når vi ser på spare-evnen, som er redusert for 39 prosent blant de mest utsatte og bare seks prosent blant de trygge. På den annen side har fire av ti trygge hushold (39 prosent) forbedret spare-evnen, mens det samme bare gjelder for noe over ett av ti hushold (14 prosent) i det laveste segmentet.

6. Framtidsutsikter

Sett under ett er norske hushold mer optimistiske om framtiden enn de var i tidligere i koronaperioden. Noen få uker inn i koronatiden — i månedsskiftet mars/april 2020 — registrerte vi at 13 prosent var svært utrygge eller utrygge på den økonomiske situasjonen de neste tre månedene. I juni 2020 var denne andelen redusert til ni prosent. Ett år senere viser den foreliggende surveyen at kun fire prosent av husholdene er utrygge slik vi måler det her. Et annet parameter er sannsynligheten for å bli permittert, arbeidsledig eller tape inntjening i eget firma. Andelen av husholdene som mener at slike begivenheter er sannsynlige for dem selv de neste tre månedene har sunket fra 11 prosent i juni 2020 til åtte prosent ett år senere. Og i samme periode har andelen som forventer at de vil kunne betale regninger og låneforpliktelser uten vanskelighet økt med fem prosentpoeng — fra 80 til 85 prosent. Se (Poppe og Kempson 2020a og, 2020b) og tabell 6 i vedlegget i denne rapporten.

Likevel er ikke alle like optimistiske. Det gjelder særlig hushold på det laveste trygghetsnivået. De er sju ganger mer tilbøyelige til å være usikre på økonomien de neste tre månedene enn hushold i det øverste trygghetssegmentet: 37 prosent mot 5 prosent. Og mens nesten samtlige (99 prosent) av de trygge husholdene forventer å kunne betale regninger og låneforpliktelser uten problemer de neste tre månedene, sier 22 prosent av husholdene på det laveste nivået at dette vil bli et konstant problem mens ytterligere 62 prosent mener det vil bli en utfordring fra tid til annen. Dette har sammenheng med både ressursituasjonen og forventet utvikling i inntektssituasjonen. Vi har allerede sett at mange i det nederste trygghetssegmentet mangler sparepenger eller har svært beskjedne økonomiske buffere. Se figur 5-4 og vedleggets tabell 2. Når det gjelder utsiktene til å bli permittert, arbeidsløs eller tape inntjening i eget firma, mener 26 prosent av dem at inntektstap som følge av slike begivenheter er sannsynlig de neste tre månedene. Den tilsvarende andelen blant trygge hushold er bare tre prosent.

7. Konklusjon

Mellom mars 2020 og juni 2021 ble 19 prosent av husholdene har tapt inntekter i koronaperioden ved at minst én av hovedpersonene ble permittert, arbeidsløs eller påført lavere eller tapt inntjening i eget firma. Husholdene har imidlertid klart seg etter forholdene relativt bra gjennom koronaperioden — kanskje bedre enn mange forventet da Norge stengte ned i mars 2020. Analysene viser bl.a. at 18 prosent av husholdene sier de har det bedre økonomisk nå enn før krisen. Videre har 14 prosent mindre usikret kreditt enn de hadde i februar 2020, mens 32 prosent har bedret spare-evnen. Andelen med betalingsproblemer i befolkningen generelt har dessuten holdt seg noenlunde konstant gjennom hele koronaperioden

Men koronaen har kostet. Krisen har slått ulikt inn i ulike lag av befolkningen, og særlig slått inn i grupper preget av lav inntekt, utsatt arbeidsmarkedstilknytning og svake økonomiske buffere. Mens 40 prosent av husholdene med lavest økonomisk trygghet ble påført inntektstap, er dette tilfelle for bare 13 prosent av de trygge husholdene. Det er også slik at mens alle hovedpersonene ble påført inntektstap i 28 prosent av husholdene på det laveste nivået, er det samme tilfellet for bare tre prosent av de trygge husholdene. Det er m.a.o. slik at mens de som i utgangspunktet stod dårligst rustet til å takle krisen også var de som ble uforholdsmessig mest rammet.

Analysene viser at mens 27 prosent av de trygge husholdene sier at deres økonomiske situasjon er bedre nå enn den var før koronakrisen satte inn, er dette tilfellet for bare åtte prosent av husholdene på det laveste nivået. Kontrasten er enda større når vi ser på andelene som har en dårligere økonomisk situasjon sammenlignet med februar 2020: 47 prosent på det laveste trygghetsnivået mot bare tre prosent på det høyeste. Det vil si rundt 86.000 hushold på det laveste nivået mot 48.000 på det høyeste. Videre har mengden usikret kreditt har økt for 27 prosent av husholdene på det laveste trygghetsnivået (46.000 hushold), mens en enda større andel — 39 prosent eller ca. 72.000 hushold — har en dårligere spare-evne nå enn før koronaen kom. Over halvparten av husholdene på det laveste trygghetsnivået (53 prosent) har ikke sparepenger i juni 2021, og har altså ingen buffer å møte framtidige økonomiske utfordringer med. Dette dreier seg om rundt 97.000 hushold.

Hovedkonklusjonen er at koronaen har forsterket den økonomiske ulikheten i Norge. Utviklingen i det laveste trygghetssegmentet er bekymringsfull i en tid hvor prisen på strøm, drivstoff, lånerenter og flere andre viktige varer og tjenester øker, og hvor vi står overfor et grønt skifte som utvilsomt vil ha økonomisk betydning for alle hushold — og mest for de som har minst å gå på fra før.

Om korona-surveyene

På oppdrag fra SIFO har Kantar Norsk Gallup gjennomført to surveyer som måler økonomiske konsekvenser av koronakrisen for hushold. Den første gikk i felt i perioden 1—6 april, den andre 18—29 juni 2020 og den tredje 7—25 juni 2021. Surveyene ble gjennomført online.

Populasjonsgrunnlaget er Norsk Gallups aksesspanel. Panelet er et forhåndsrekruttert utvalg av personer over 15 år som er villige til å delta undersøkelser. Deltagerne er rekrutterte tilfeldig gjennom andre telefon- (fast- og mobil) og postale undersøkelser, og utgjør et aktivt panel. Panelets størrelse tilsier at det er mulig å trekke representative utvalg. Populasjonen er forhåndsstratifisert etter alder, kjønn og bosted, og respondentene er trukket tilfeldig innenfor strataene. De tre utvalgene består av henholdsvis 1193 (april 2020), 1190 (juni2020) og 1938 (juni 2021) observasjoner.

Analysegrunnlaget er personer som har ansvar for husholdets økonomi. Respondenter under 30 år som bor hjemme hos sine foreldre er tatt ut av analysene. Det samme gjelder de som kun har ansvar for egen økonomi og som dermed ikke er involvert i husholdets økonomiske beslutninger. Samtlige respondenter uttaler seg på vegne av sitt hushold om husholdets økonomiske situasjon. Dette har også konsekvenser for grupperingen på enkelte nøkkelvariabler. F.eks. kartlegger vi hvorvidt husholdets hovedpersoner er rammet av koronakrisen gjennom permittering, arbeidsløshet og/eller redusert/tapt næringsvirksomhet. Her er mange svarkombinasjoner mulig. IP kan f.eks. først bli permittert og deretter arbeidsløs, og følgelig registrere husholdet som rammet på begge disse måtene. Hushold med to hovedpersoner kan enten ha gått klar av krisen, eller være rammet gjennom én eller begge hovedpersoner på én eller flere måter. Det betyr at enkelte husholdstyper kan ha en større sjanse for å bli definert inn i en av problemgruppene, enn om vi hadde målt effektene av krisen på individnivå.

Analysene er dels basert på indeksvariabler basert på skårer fra prinsippal-faktoranalyser. Dette gjelder f.eks. inndelingen av befolkningen i tre trykghetskategorier. Utgangspunktet er en indeks basert på sju indikatorer som dekker ulike aspekter ved håndteringen av regninger og gjeldsposter, økonomisk beredskap/sparing og egenvurdering av husholdets økonomiske situasjon. Tidshorisonten er siste tre måneder. Indeksen varierer mellom 0 og 100 hvor høye poengskårer indikerer høy grad av økonomisk trykghet. *'Har problemer'* er hushold som skårer under 50 på denne skalaen. *'Er utsatt'* hushold ligger mellom 50 og 80 indekspoeng, mens *'de trygge'* skårer over 80 på skalaen. Tilsvarende fremgangsmåte ligger til grunn for indeksen for forventet økonomisk trykghet i framtiden. Her er antall indikatorer fem og tidshorisonten de neste tre månedene. Detaljer om metoden som ligger til grunn er redegjort for i SIFO-rapport 3-2017 (Kempson, Finney og Poppe).

Til slutt er det grunn til å peke på at de to utvalgene er relativt små. En konsekvens av dette er at selv om resultatene av analysene i april og juni ofte er direkte sammenlignbare, er selv relativt markante og substansielt plausible forskjeller mellom undergrupper ofte ikke statistisk signifikante. En framtidig dybde-analyse av koronakrisens økonomiske konsekvenser for husholdene må baseres på et vesentlig større utvalg og mer omfattende data enn de vi har hatt til rådighet i disse rundene.

Litteratur

- Bratsberg, Bernt mfl. 2020. *Hvem tar støytten? Arbeidsmarkedet under Korona-krisen*. Oslo: Frischsenteret.
- Kempson, E, A Finney, og C Poppe. 2017. *Financial Well-Being. A Conceptual Model and Preliminary Analysis*. Oslo: Consumption Research Norway (SIFO). SIFO Project Note.
- Poppe, Christian, E. Borgeraas, og N. Z. Bakkeli. 2019. *Lånefinansiert forbruk i Norge anno 2019*. Oslo: Forbruksforskningsinstituttet SIFO, Storbyuniversitetet OsloMet.
- Poppe, Christian, og E. Kempson. 2020a. *Hvordan går det med folks økonomi i Koronatider?* Oslo: SIFO/ OsloMet.
- Poppe, Christian, og E Kempson. 2020b. *Hvordan går det med folks økonomi i koronatider? Rapport nr. 2*. Oslo: OsloMet/ SIFO.
- Poppe, Christian, og Silje E Skuland. 2021. *Virker gjeldsregisteret?* Oslo: OsloMet/ SIFO.

Vedlegg

Tabeller

Tabell 1 Nåværende økonomisk situasjon og effekter av korona-krisen på ulike nivåer av økonomisk trygghet. Hushold. Prosent (hvis ikke annet er oppgitt). Vektet. Norge, juni 2021. ¹

	Har problemer	Er utsatt	Er trygg	Alle
Prosent hushold. April 2020 ⁴	8	30	62	100
Prosent hushold. Juni 2020 ⁴	9	26	65	100
Prosent hushold. Juni 2021 ⁴	7.5	27.5	65	100
Inntekt				
Median årlig husholdsinntekt før skatt i kr (house_innt)	400.000	640.000	780.000	700.000
Minst én i husholdet rammet økonomisk av pandemien (affected_household)	40	27	13	19
Inntekt sammenlignet med februar 2020 (c17)				
Har økt	7	14	21	18
Omtrent den samme	61	66	73	70
Redusert inntekt, men med mindre enn én tredjedel	21	13	4	8
Redusert inntekt med én tredjedel eller mer	11	6	2	4
Endringer sammenlignet med februar 2020				
Økt forbruk pga. økte levekostnader under korona (spending_increased_pop)	20	14	7	10
Økt spare-evne (saving)	14	24	38	32
Redusert spare-evne (saving)	39	23	6	13
Økt usikret kreditt (cred_inc)	27	8	2	5
Redusert usikret kreditt (cred_red)	11	15	15	14
Økonomien er blitt bedre (assessment)	8	11	27	18
Økonomien er blitt dårligere (assessment)	47	23	3	12
Vurdering av nåværende økonomisk situasjon (juni 2021)				
Den nåværende situasjonen er dårlig (a2) ²	46	8	0	5
Husholdet sliter med å betale mat og andre nødvendige utgifter (b3) ³	45	2	0	4
Sover dårlig om natten pga. økonomiske bekymringer (bekymret) ³	41	5	3	4

¹ Alle resultater p<.001 (chisq og t-tester/multinomisk regresjon: inntekt) unntatt spending_increased (NS), cred_red (NS). N=1938, unntatt inntekt (1935) spending_increased (260), saving (1933), assessment (1928). ² Svært dårlig + ganske dårlig. ³ Passer ganske godt + passer svært godt. ⁴ Differansen i forhold til øvrige målepunkter er NS.

Tabell 2 Nåværende økonomisk bæreevne på ulike nivåer av økonomisk trygghet. Hushold. Prosent. Vektet. Norge, juni 2021.¹

	Har problemer	Er utsatt	Er trygg	Alle
<i>Prosent hushold. Juni 2021</i>	7.5	27.5	65	100
Sparepenger i juni 2021 (c10)				
<i>Ingen sparepenger</i>	67	27	6	16
<i>Under én månedslønn</i>	18	22	2	9
<i>1-3 mnd-lønn</i>	7	30	16	19
<i>4-6 mnd-lønn</i>	7	11	17	15
<i>7-12 mnd-lønn</i>	1	7	19	14
<i>12+ mnd-lønn</i>	0	3	40	27
Nåværende evne til å betale regninger/gjeldsforpliktelser (Juni 2021) (b18)				
<i>Et konstant problem</i>	27	0	0	2
<i>Vanskelig fra tid til annen</i>	69	37	1	16
<i>Uten vanskelighet</i>	4	63	99	82
Hvor mye av en uventet regning kan dekkes uten å måtte låne (c3) 2				
<i>Ingenting</i>	48	9	2	7
<i>Noe</i>	49	52	6	22
<i>Allt</i>	4	39	92	71
Økonomisk bæreevne på ulike nivåer av inntektsendring				
<i>Inntekten har økt, vært stabil eller falt med mindre enn én tredjedel (c17)</i>	89	94	98	96
<i>Kan ikke klare oss uten å måtte låne (c5a)</i>	39	6	0	4
<i>Kan klare oss i inntil 1 mnd. uten å måtte låne (c5a)</i>	24	10	0	4
<i>Kan klare oss mellom 1 og 3 mnd. uten å måtte låne (c5a)</i>	24	31	2	10
<i>Kan klare oss lenger enn 3 mnd. uten å måtte låne (c5a)</i>	13	53	98	82
<i>Inntekten har falt med én tredjedel eller mer (c17)</i>	11	6	2	4
<i>Kan ikke klare oss uten å måtte låne (5b)</i>	26	0	0	6
<i>Kan klare oss i inntil 1 mnd. uten å måtte låne (5b)</i>	21	3	0	6
<i>Kan klare oss mellom 1 og 3 mnd. uten å måtte låne (c5b)</i>	19	13	5	12
<i>Kan klare oss lenger enn 3 mnd. uten å måtte låne (c5b)</i>	34	84	97	76

¹ Alle resultater p<.001 (chisq). N=1938 unntatt c5a (1697), c5b (63), saving (1933). ² Def. uventet regning: utgift tilsvarende 1 mnd-inntekt.

Tabell 3 Mestringsstrategier for å få endene til å møtes på ulike nivåer av økonomisk trygghet. Hushold. Prosent. Vektet. Norge, juni 2021.¹ N=1938.²

	Har problemer	Er utsatt	Er trygg	Alle
Prosent hushold. Juni 2021	7.5	27.5	65	100
Bruk av sparepenger for å få endene til å møtes (savings_buffer3)				
Ingen sparepenger i februar 2020	45	7	0	6
Har brukt opp alle sparepengene under pandemien	22	20	5	10
Har brukt sparepenger siste 4 uker for å få endene til å møtes	20	24	5	11
Har sparepenger, men har ikke brukt noen av dem	13	49	90	73
Redusert forbruk under korona (spending)	36	25	29	29
Strammet inn forbruket pga. dårlig råd under korona (spending_decreased) ⁸	92	50	7	26
Bruk av kreditt for å få endene til å møtes siste 4 uker (b10)				
Har brukt kredittkort/overtrukket kto/lånt penger til mat og andre utgifter	57	17	2	10
Har tatt kontakt med kreditor ang. ny betalingsplan pga. presset øk.				
Kontaktet minst én kreditor om husleie, regninger og/eller lån/kreditt (con1)	36	12	2	7
Fikk avtale om betalingsplan med minst én kreditor (condeal) ^{4 10}	87	77	79	81
Kontaktet angående boliglån (con_homeloan)	12	7	1	4
Fikk avtale om betalingsplan for boliglån (condeal_homeloan) ⁴	90	88	100	91
Kontaktet angående usikret kreditt (con_unsecured) ⁵	13	4	0	2
Fikk avtale om betalingsplan for usikret kreditt (condeal_unsecure) ^{4 10}	73	51	0	60
Kontaktet minst én kreditor om husleie og/eller regninger (con_bills) ⁶	20	2	0	2
Fikk avtale om betalingsplan for husleie og/eller regninger (condeal_bills) ⁴	72	78	22	70
kontakt med Nav under pandemien				
Har tatt kontakt (nav_dum)	24	13	4	8
Fikk den hjelpen/informasjonen de trengte [nav_help] ^{4 10}	51	73	74	69
Kontaktet økonomirådgivningstjenesten (nav_advice) ^{7 10}	7	2	0	1
Kontaktet Nav arbeid (nav_3) ¹⁰	9	7	2	4
Kontaktet Nav trygd (nav_4) ¹⁰	14	4	1	3
Sosialhjelp (nav_6) ¹⁰	4	2	0	1
Økonomisk hjelp til og fra familie/venner (reciprocity)				
Har mottatt hjelp fra familie/venner	30	9	1	6
Har hjulpet familie/venner	15	16	16	16
Har både fått hjelp og hjulpet familie/venner	18	6	1	3
Verken gitt eller mottatt hjelp	37	69	82	75
Bankene vil sikkert hjelpe hvis jeg kommer i en vanskelig situasjon (tillit)³				
Uenig: banken vil ikke hjelpe	59	31	20	26
Verken/eller	28	44	41	41
Enig: banken vil hjelpe	13	25	39	33

¹ Alle resultater p<.001 (chisq) unntatt condeal_homeloan (NS), condeal_unsecured (NS), nav_help (p<.061). ² N=1938 unntatt savings_buffer (1925), spending_decreased (547), c10_1 (1926), b10 (1918), tillit (1922), condeal_homeloan (67), condeal_unsecure (38), condeal_bills (102), reciprocity (1927), nav_help (130). ³ Helt uenig + ganske uenig, verken/eller, ganske enig + helt enig. ⁴ Prosent med basis i de som tok kontakt. ⁵ Forbrukslån, kredittkortgjeld og/eller billån. ⁶ Husleie, strøm, kommunale avgifter, mobil/TV/Internett. ⁷ Kontaktet enten økonomisk rådgiver eller økonomirådtelefonen. ⁸ Redusert forbruk helt eller delvis, blant de som meldte om redusert forbruk. ⁹ Strøm, kommunale avgifter, mobil/TV/Internett. ¹⁰ NB: lavt antall enheter i trygghets-kategoriene med verdi «har kontaktet».

Tabell 4 Betjeningsevne og betalingsvansker på ulike nivåer av økonomisk trygghet. Hushold. Prosent. Vektet. Norge, juni 2021.¹

	Har problemer	Er utsatt	Er trygg	Alle
Prosent hushold. Juni 2021	7.5	27.5	65	100
Betalingsproblemer idag				
Bet.problemer knyttet til minst én regningstype/låneforpliktelse (betprob_all)	54	16	4	11
Betalingsproblemer: husleie/fellesutgifter (betprob_rent)	7	2	0	1
Betalingsproblemer: regninger (unntatt husleie) (betprob_bill_3)	26	3	0	3
Betalingsproblemer knyttet til regninger og/eller husleie (arr_bills_dum)	28	5	0	4
Gjeldsproblemer idag				
Boliglån (gprob_mortgage)	11	6	3	4
Forbrukslån/billån (gprob_cons_loan)	21	4	1	3
Kredittkort – ikke betalt minimum (c_chall_nothing)	24	9	3	6
Skyldig beløp på minst ett kredittkort ikke redusert (c_chall_not_reduced) ²	52	25	7	15
Betalingsproblemer og behov for alternativ betalingsplaner (misspay)				
Kun betalingsproblemer	30	12	4	8
Kun avtale om alternativ betalingsplan	7	5	1	2
Både betalingsproblemer og avtale om alternativ betalingsplan	24	4	0	3
Ingen betalingsproblemer eller alt. betalingsplaner	39	79	95	87

¹ Alle resultater p<.001 (chisq). N=1938 unntatt c_chall_nothing (1885). ² Ingenting eller bare minimum innbetalt på minst ett kort ved siste forfall.

NOTE:

There is an increase in proportion who paid nothing on credit cards (c_chall_nothing) – from 3% in June 2020 to 6% in June 2021. The increase is significant at p<.001. I think this is in accordance with what some of the consumer banks said in the qualitative interviews, that they see more missed payments on cards than they used to. I will double check. But it is well worth mentioning in the report.

Tabell 5 Rammet økonomisk av pandemien. Hushold. Prosent (hvis ikke annet er oppgitt). Vektet. Norge, juni 2021¹

	Har problemer	Er utsatt	Er trygg	Alle
<i>Prosent hushold. Juni 2021</i>	7.5	27.5	65	100
<i>Minst én i husholdet rammet økonomisk av pandemien (affected_household)</i>	40	27	13	19
Hushold som er rammet økonomisk av pandemien (affected_number)				
<i>Hushold med én forsørger rammet</i>	11	6	2	4
<i>Hushold med to forsørgere hvor én forsørger er rammet</i>	11	14	10	11
<i>Hushold med to forsørgere hvor begge forsørgerne er rammet</i>	18	7	1	4
Tap av inntektskilder for én eller begge av husholdets hovedpersoner				
<i>Arbeidsløs (corona_household_1)</i>	14	6	2	4
<i>Permittert (corona_household_2)</i>	19	15	8	11
<i>Beholdt jobben, men tapte noe av eller hele lønnen (corona_household_34)</i>	17	6	2	4
<i>Tap av inntekter fra eget firma (corona_household_business)</i>	12	7	3	5
<i>Andel av uker med redusert inntekt (week_incred_household)²</i>	38	25	18	24
Pandemiens effekter på husholdsinntekten (incloss_corona)³				
<i>Husholdsinntekten er minst én tredjedel lavere i juni 2021 enn i februar 2020</i>	9	5	1	3
<i>Husholdsinntekten er inntil én tredjedel lavere i juni 2021 enn i februar 2020</i>	14	9	2	5
<i>Husholdsinntekten er den samme eller høyere i juni 2021 enn i februar 2020</i>	17	13	10	11
<i>Husholdsinntekten er ikke påvirket av pandemien</i>	60	73	87	81

¹ Alle resultater p<.001 (chisq og t-tester/multinomisk regresjon: week_incred_household). N=1938 unntatt week_incred_household (375). ² Andel av arbeidsukene i koronaperioden (12.03.2020 – 30.06.2021) hvor husholdet har hatt reduserte inntekter pga. tap av inntektskilder, justert for antall hovedpersoner i husholdet. ³ Andelene med redusert inntekt viser til inntektsendringer blant dem som har tapt én eller flere inntektskilder i koronaperioden.

Tabell 6 Framtidsutsikter på ulike nivåer av økonomisk trygghet. Hushold. Prosent. Vektet. Norge, juni 2021.¹

	Har problemer	Er utsatt	Er trygg	Alle
<i>Prosent hushold. Juni 2021</i>	7.5	27.5	65	100
<i>Ikke trygg på husholdets økonomiske situasjon neste 3 mnd. (a3)²</i>	37	12	5	4
Evne til å betale regninger og gjeldsforpliktelser neste 3 mnd (b18_1)				
<i>Det vil bli et konstant problem</i>	22	1	0	2
<i>Vil bli vanskelig fra tid til annen</i>	62	29	1	13
<i>Uten vanskeligheter</i>	16	70	99	85
Sanns. for permittering, ledighet eller tapt næringsinnt. neste 3 mnd				
<i>Sannsynlig for minst én av husholdets hovedpersoner (status_future_any)</i>	26	15	3	8

¹ N=1938. Alle resultater p<.001 (chisq). ² Svært utrygg + ganske utrygg.

Tabell 7 Demografi etter ulike nivåer av økonomisk trygghet Hushold. Prosent. Vektet. Norge, juni 2021. N=1138.¹

	Har problemer	Er utsatt	Er trygg	Alle
Prosent hushold. Juni 2021	7.5	27.5	65	100
Region				
Oslo (r_oslo)	21	23	27	25
Østlandet utenom Oslo (r_east)	30	29	25	26
Sørlandet/Vestlandet (r_southwest)	28	31	30	31
Midt-/Nord-Norge (r_midnorth)	21	17	18	18
Familietyper				
Enslig (fam_typ6)	34	26	23	25
Enslig forsørger (fam_typ4)	13	8	3	5
Par (fam_typ5)	21	34	46	41
Par m/barn (fam_typ3)	21	26	24	24
Andre familietyper (bor med foreldre, i kollektiv, annet) (fam_typ7)	11	6	4	5
Median alder	40	45	53	50
Arbeidsmarked-tilknytning (før krisen)				
Jobber heltid (wrk_full)	38	48	54	51
Jobber deltid (wrk_part)	9	10	6	7
Selvstendig næringsdrivende (wrk_self)	2	4	2	2
Pensjonist (wrk_ret)	7	12	27	22
Arbeidsløs (wrk_unempl)	8	3	1	2
Andre trygder (wrk_soc)	24	12	5	8
Sektor				
Offentlig (sektor_off)	12	25	23	23
Privat (sector_priv)	33	30	33	32
Arbeidsinntekter fra fleksible arbeidskontrakter				
Februar 2020 (gig_dum)	20	13	6	9
All inntekt fra delingsøkonomien februar 2020 (insecure_main_feb)	14	6	3	5
Bi-inntekt fra delingsøkonomien februar 2020 (insecure_secondary_feb)	5	6	3	4
Juni 2021 (gig_dum_june)	16	14	6	9
All inntekt fra delingsøkonomien (insecure_main_june)	9	7	2	4
Bi-inntekt fra delingsøkonomien (insecure_secondary_june)	6	6	3	4

¹ N=1938 unntatt insecure_main_feb (1928), insecure_secondary_feb (1928), insecure_main_june (1930), insecure_secondary_june (1930). Alle resultater p<.001 (chisq og t-tester/multinomisk regresjon: alder), unntatt: par m/barn (NS), jobber deltid (NS), selvstendig næringsdrivende (p<.05), privat sektor (NS), region (NS).

Tabell 8 Mestringsstrategier for å få endene til å møtes etter hvorvidt husholdet er rammet økonomisk av pandemien eller ikke. Prosent. Vektet. Norge, juni 2021.¹ N=1938.²

	Rammet økonomisk av pandemien		
	81	19	100
Bruk av sparepenger for å få endene til å møtes (savings_buffer3)			
Ingen sparepenger i februar 2020			6
Har brukt opp alle sparepengene under pandemien	10	13	10
Har brukt sparepenger siste 4 uker for å få endene til å møtes			11
Har sparepenger, men har ikke brukt noen av dem	76	60	73
Redusert forbruk under korona (spending)			28
Strammet inn forbruket pga. dårlig råd under korona (spending_decreased_dum) ⁸	4	22	7
Bruk av kreditt for å få endene til å møtes siste 4 uker (b10)			
	7	21	10
Har tatt kontakt med kreditor ang. ny betalingsplan pga. presset øk.			
Kontaktet minst én kreditor om husleie, regninger og/eller lån/kreditt (con1)			7
	84	80	81
Fikk avtale om betalingsplan for boliglån (condeal_homeloan) ^{4 10}	2	12	4
			91
Kontaktet angående usikret kreditt (con_unsecured) ⁵			2
Fikk avtale om betalingsplan for usikret kreditt (condeal_unsecure) ^{4 10}	75	53	60
Kontaktet minst én kreditor angående husleie og/eller regninger (con_bills) ⁶			2
Fikk avtale om betalingsplan for husleie og/eller regninger (condeal_bills) ^{4 10}	93	62	70
kontakt med Nav under pandemien			
Har tatt kontakt (nav_dum)	3	28	8
Fikk den hjelpen/informasjonen de trengte [nav_help] ^{4 10}			69
Kontaktet økonomirådgivingstjenesten (nav_advice) ^{7 10}		5	1
	1	17	4
Kontaktet Nav trygd (nav_4) ¹⁰	1	10	3
Sosialhjelp (nav_6) ¹⁰	0	3	1
Økonomisk hjelp til og fra familie/venner (reciprocity)			
Har mottatt hjelp fra familie/venner	4	14	6
	16	15	16
Har både fått hjelp og hjulpet familie/venner	2	9	3
Verken gitt eller mottatt hjelp	78	61	75
Bankene vil sikkert hjelpe hvis jeg kommer i en vanskelig situasjon (tillit)³			
Uenig: banken vil ikke hjelpe	23	37	26
Verken/eller	42	36	41
Enig: banken vil hjelpe	35	27	33

¹ Alle resultater p<.001 (chisq) unntatt condeal (NS), condeal_homeloan (p<.05), condeal_unsecured (NS), condeal_bills (NS). ² N=1938 unntatt savings_buffer (1925), b10 (1918), tillit (1922), condeal (102), condeal_homeloan (67), condeal_unsecured (38), condeal_bills (102), nav_help (130), reciprocity (1927). ³ Helt uenig + ganske uenig, verken/eller, ganske enig + helt enig. ⁴ Prosent med basis i de som tok kontakt. ⁵ Forbrukslån, kredittkortgjeld og/eller billån. ⁶ Husleie, strøm, kommunale avgifter, mobil/TV/Internett. ⁷ Kontaktet enten økonomisk rådgiver eller økonomirådtelen. ⁸ Redusert forbruk helt eller delvis, blant de som meldte om redusert forbruk. ⁹ Strøm, kommunale avgifter, mobil/TV/Internett.

Tabell 9 Betjeningsevne og betalingsvansker etter hvorvidt husholdet er rammet økonomisk av pandemien eller ikke. Hushold. Prosent. Vektet. Norge, juni 2021.¹

	Rammes økonomisk av pandemien		
	Nei	Ja	Alle
<i>Prosent hushold. Juni 2021</i>	81	19	100
Hushold som er rammet økonomisk av pandemien (<i>affected_number</i>)			
<i>Hushold med én forsørger rammet</i>	0	20	4
<i>Hushold med to forsørgere hvor én forsørger er rammet</i>	0	58	11
<i>Hushold med to forsørgere hvor begge forsørgere er rammet</i>	0	22	4
Inntekt sammenlignet med februar 2020 (<i>c17</i>)			
<i>Har økt</i>	18	18	18
<i>Omtrent den samme</i>	78	40	70
<i>Redusert inntekt, men med mindre enn én tredjedel</i>	3	27	8
<i>Redusert inntekt med én tredjedel eller mer</i>	1	15	4
Sparepenger i februar 2020 (<i>save2020</i>)			
<i>Ingen sparepenger</i>	9	12	9
<i>Under én mnd-lønn</i>	6	8	7
<i>Én mnd-lønn</i>	10	17	11
<i>Mer enn én mnd-lønn</i>	75	63	73
Betalingsproblemer idag			
<i>Bet.problemer knyttet til minst én regningstype/låneforpliktelse</i> (<i>betprob_all</i>)	8	25	11
<i>Betalingsproblemer: husleie/fellesutgifter</i> (<i>betprob_rent</i>)	1	3	1
<i>Betalingsproblemer: regninger (unntatt husleie)</i> (<i>betprob_bill_3</i>)	1	11	3
<i>Betalingsproblemer knyttet til regninger og/eller husleie</i> (<i>arr_bills_dum</i>)	1	13	4
Gjeldsproblemer idag			
<i>Boliglån</i> (<i>gprob_mortgage</i>)	4	6	4
<i>Forbrukslån/billån</i> (<i>gprob_cons_loan</i>)	2	8	3
<i>Kredittkort – ikke betalt minimum</i> (<i>c_chall_nothing</i>)	5	11	6
<i>Skyldig beløp på minst ett kredittkort ikke redusert</i> (<i>c_chall_not_reduced</i>) ²	13	22	15
Betalingsproblemer og behov for alternativ betalingsplaner (<i>misspay</i>)			
<i>Kun betalingsproblemer</i>	6	14	8
<i>Kun avtale om alternativ betalingsplan</i>	1	9	2
<i>Både betalingsproblemer og avtale om alternativ betalingsplan</i>	1	11	3
<i>Ingen betalingsproblemer eller alt. betalingsplaner</i>	92	66	87
Sanns. for permittering, ledighet eller tapt næringsinnt. neste 3 mnd <i>Sannsynlig for minst én av husholdets hovedpersoner</i> (<i>status_future_any</i>)	3	33	8

¹ Alle resultater p<.001 (chisq) unntatt *gprob_cons_loan* (p<.08). N=1938 unntatt *c_chall_nothing* (1885), *save2020* (1927).² Ingenting eller bare minimum innbetalt på minst ett kort ved siste forfall.

Variabler i tabell 10-11

Navn	Variabel	Navn	Variabel
House_innt	Husholdsinntekt	corona_household_1	Minst én i husholdet arbeidsløs
age	Alder	corona_household_2	Minst én i husholdet permittert
Affected_household	Minst én av hoved-personene i husholdet er rammet økonomisk av pandemien	corona_household_3	Minst én i husholdet har frivillig gått med på lønnsnedgang eller tapt hele inntekten, men samtidig beholdt jobben
gig_dum	Husholdets hoved- eller biinntekt kommer fra usikre arb.kontrakter	corona_household_business	Minst én i husholdet har tapt inntekt fra eget firma
Arr_bills_dum	Betalingsproblemer knyttet til regninger inkl. husleie	Corona_household_none	Ingen av hovedpersonene i husholdet er økonomisk rammet av korona
sektor_priv	Privat sektor	Had_savings_feb2020	Hadde sparepenger før koronaen
sektor_off	Offentlig sektor	used_all_savings	Brukt sparepenger i koronaperioden
inntage_samps	Samspill inntekt*alder	No_savings	Ingen sparepenger idag
homebank_1	Husholdet har mottatt støtte fra fam/venner under koronaen	homebank_2	Husholdet har gitt støtte til fam/venner under koronaen
b10	Har lånt penger til mat og andre nødv. utgifter	emppt_hhold_feb20	Minst én i husholdet jobbet deltid i feb. 2020
Nav_dum	Har kontaktet Nav i koronaperioden	empself_hhold_self_feb20	Minst én i husholdet hadde inntekter fra eget firma i feb. 2020
assessment	Vurdering av nåværende øk.sit slm. med feb 2020: fra mye dårligere til mye bedre	Con1	Har kontaktet minst én kreditor for alternativ betalingsplan
spending_decreased	Forbruket redusert slm med feb. 2020 pga. dårlig råd under koronaen	spending_increased	Forbruket økt slm med feb. 2020 fordi prisene på mat, strøm og andre nødvendige utgifter steg under koronaen

Tabell 10 Sannsynligheten for å ha blitt økonomisk rammet av koronaen

```
. logit affected_household age gig_dum sektor_priv emppt_hhold_feb20 empself_hhold if
> filter_2==1 [iweight=vekt_f2]
```

```
Iteration 0: log likelihood = -941.32499
Iteration 1: log likelihood = -813.58914
Iteration 2: log likelihood = -799.47398
Iteration 3: log likelihood = -799.32884
Iteration 4: log likelihood = -799.32878
```

```
Logistic regression      Number of obs   =      1,938
                        LR chi2(5)                =      283.99
                        Prob > chi2                =      0.0000
Log likelihood = -799.32878  Pseudo R2       =      0.1508
```

affected_household	Coef.	Std. Err.	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
age	-.0317617	.0043774	-7.26	0.000	-.0403412	-.0231821
gig_dum	1.364586	.181487	7.52	0.000	1.008878	1.720294
sektor_priv	.9798234	.1279438	7.66	0.000	.7290582	1.230589
emppt_hhold_feb20	.6750014	.1621558	4.16	0.000	.3571819	.9928208
empself_hhold_self~20	1.029641	.2428691	4.24	0.000	.5536262	1.505655
_cons	-.7305057	.2204027	-3.31	0.001	-1.162487	-.2985244

Tabell 11 Sannsynligheten for at den usikrede kreditten har økt sammenlignet med februar 2020

```
. logit cred_inc curr_fwbs corona_household_1 corona_household_2 corona_household_34 corona_household_busines
> s con1 spending_increased_dum used_savings used_all_savings b10 if filter_2==1 [iweight=vekt_f2]
```

```
Iteration 0: log likelihood = -345.85667
Iteration 1: log likelihood = -269.71929
Iteration 2: log likelihood = -250.55328
Iteration 3: log likelihood = -250.00159
Iteration 4: log likelihood = -249.9995
Iteration 5: log likelihood = -249.9995
```

```
Logistic regression                Number of obs   =      1,775
                                   LR chi2(10)      =     191.71
                                   Prob > chi2       =     0.0000
Log likelihood = -249.9995         Pseudo R2      =     0.2772
```

cred_inc	Coef.	Std. Err.	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
curr_fwbs	-.0213912	.0081909	-2.61	0.009	-.037445	-.0053373
corona_household_1	.3608334	.4307685	0.84	0.402	-.4834574	1.205124
corona_household_2	.1014567	.3394387	0.30	0.765	-.5638308	.7667443
corona_household_34	.8782709	.4184001	2.10	0.036	.0582218	1.69832
corona_household_business	-.3683946	.5076063	-0.73	0.468	-1.363285	.6264955
con1	1.018525	.342439	2.97	0.003	.3473573	1.689693
spending_increased_dum	.5879294	.3154315	1.86	0.062	-.0303051	1.206164
used_savings	-.0944836	.2199523	-0.43	0.668	-.5255823	.3366151
used_all_savings	1.529031	.5923545	2.58	0.010	.3680376	2.690024
b10	1.708966	.304009	5.62	0.000	1.113119	2.304812
_cons	-1.986179	.5661356	-3.51	0.000	-3.095784	-.8765732

Forbruksforskningsinstituttet SIFO ved OsloMet – storbyuniversitetet har et spesielt ansvar for å bidra til kunnskapsgrunnlaget for forbrukerpolitikken i Norge og skal utvikle ny kunnskap om forbruk, forbrukerpolitikk og forbrukernes stilling og rolle i samfunnet.

SIFOs kjerneområder er:

- Bærekraftig forbruksutvikling (herunder mat)
- Klær og tekstil
- Markedsbasert velferd
- Teknologi og digitalisering